

B19

3763p

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

ВАСИЛЕНКО Людмила Михайлівна

УДК 378.091.33:78.071.2:159.9.019.3(043.3)

ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВОКАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
НА ГЕДОНІСТИЧНИХ ЗАСАДАХ

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора педагогічних наук

Василь

КИЇВ – 2014

10399

НБ НПУ ім. М.П.Драгоманова

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова, Міністерство освіти і науки України, м. Київ.

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор
ПАДАЛКА Галина Микитівна,
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова, Інститут мистецтв,
професор кафедри фортепіанного
виконавства і художньої культури.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор,
дійсний член НАПН України
ГЛУЗМАН Олександр Володимирович,
РВНЗ “Кримський гуманітарний університет”,
ректор;

доктор педагогічних наук, професор
БРИЛІН Борис Андрійович,
Вінницький педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського, Інститут
педагогіки, психології та мистецтв,
завідувач кафедри музикознавства та
інструментальної підготовки;

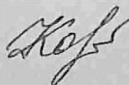
доктор педагогічних наук, професор
ЮНИК Дмитро Григорович,
Київський національний університет
культури і мистецтв, Інститут мистецтв,
професор кафедри джазу та естрадного співу.

Захист відбудеться “09” квітня 2014 р. о 14 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий “07” березня 2014 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. В. Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. У пошуках істини та сутнісних світоглядних основ освіта і наука сприймаються як процес і результат творення людиною свого майбутнього у сучасному соціокультурному просторі. Саме тому гуманістичні тенденції в розвитку нашого суспільства зумовлені необхідністю приводити освітню систему в державі у відповідність до громадських вимог і потреб кожної окремої людини. Конституція України, закони України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, Державна національна програма “Освіта” (Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти, Державна програма “Вчитель” вказують на необхідність інноваційної перебудови освіти, яка гарантує людині гідне існування в суспільстві.

Специфічні для сучасної епохи тенденції глобалізації, інформатизації, віртуалізації породжують низку проблем, сумарна дія яких детермінує кризові явища у всіх сферах суспільного буття. Безперечним є той факт, що існує єдина підстава людських переваг в подоланні кризових ситуацій. Спільним знаменником для будь-яких рішень у різних соціальних суб'єктів є їхня схильність до уникнення того, що індивід вважає негативним, і досягнення того, що уявляється йому позитивним. По суті, це нероздільне прагнення – бажання кращого життя, тобто того, що в буденній мові називається задоволенням, щастям. Уявлення про задоволення є одними із ключових для особистості, оскільки вони впливають на формування її ціннісно-смыслового універсуму. Людина вибудовує свій світ, виходячи саме із цих уявлень. Але те, що складає повсякденність людського буття, що розчинене в ньому, важко буває виявити, зафіксувати. Це, перш за все, стосується життєвих уявлень про задоволення і насолоду. Зрозуміло, що вони певним чином історично і соціально опосередковані й об'єктивуються через культуру, яка є середовищем соціального буття суб'єкту. Стандартизація образу задоволення несе в собі небезпеку знецінення особистості, оскільки зникають зусилля людини відшукати задоволеність і радість, що додають її життю найпогаємніший, глибинний сенс. Тому вивчення уявлень людей про задоволення, насолоду, щастя стає вельми привабливою й актуальною теоретичною проблемою. Складність її вирішення пов'язана із природою самого феномену задоволення: його невизначеністю, невловимістю, ефемерністю з одного боку, і гостротою та виразністю переживання з іншого. Отже, необхідно звернутися до аналізу широкого спектру наукових джерел, в яких втілені думки про задоволення, насолоду, щастя, що виражають людські відчуття, уявлення, ідеали, бажання й оцінки.

Механізми демократизації та гуманітаризації освіти, піднесення ролі особистісних ідеологем у світі реальності спрямовують освіту, і, зокрема, мистецьку, на пошуки та реалізацію нових ідей і концептуальних положень щодо забезпечення фахової підготовки майбутніх учителів на такому рівні самореалізації, яку можна було б розглядати з позиції отримання радості і задоволення від процесу як професійної підготовки, так і професійної діяльності – відчуття задоволення від професії, що спонукає нас до дослідження

теорії й практики навчального процесу, побудованого на гедоністичних засадах. Вирішення цієї проблеми потребує методологічного висвітлення досліджуваних процесів та аналізу базових категорій і явищ гедоністичного імперативу життєдіяльності людини.

У зв'язку з вищезазначеним виникає питання про концептуальне осмислення механізму професійної підготовки студентів, а саме майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах – тобто на основах задоволення, насолоди, радості, щастя тощо. Змістовий аналіз зазначеної проблеми безпосередньо пов'язаний із ефективністю їхньої фахової підготовки, зокрема, вокальної. Визначені в дослідженні концептуальні основи, з одного боку, допоможуть глибше зрозуміти механізми регуляції навчального процесу, а з іншого – сприятимуть визначенню нового ракурсу у вирішенні головної практичної проблеми: як допомогти студентам пронести через етап фахової підготовки свій інтерес і захоплення майбутньою спеціальністю і досягти такого рівня професійних здобутків, які ініціюватимуть бажання ділитися ними з іншими. Все це вимагає нового педагогічного мислення, сутність якого полягає в тому, що система цінностей не статична. Вона перебуває у постійному розвитку й русі, оскільки в межах кожного часового періоду зумовлюється певним рівнем розвитку суспільства. Водночас при цьому має прослідковуватися історична спадкоємність тих цінностей, що мають статус загальнолюдських.

Нове педагогічне мислення в якості пріоритетних визнає мотиви самопізнання, самоствердження і свободи вибору особистістю свого життєвого шляху, актуалізує проблеми педагогічної етики, стверджує гуманний характер навчання і виховання, апелюючи при цьому до методик, спрямованих на творчий розвиток та самореалізацію особистості, які репрезентують найвищий рівень задоволення потреб кожної людини. На цих засадах проектується основні напрями сучасних наукових ідей. Так, у 1992 році у науковий обіг увійшло поняття “Педагогіка щастя” або “евдемонічна педагогіка” (за О. Субетто). У лоні “культури радості як культури творчості й здоров'я” утворюється “евдемонічна педагогіка”, яка зафіксована в типології особистості в педагогіці в якості її компоненту і певною мірою реалізується в ідеях “завтрашньої радості” А. Макаренка, концепціях “вальдорфської школи” Р. Штайнера, “школи дитячої радості” С. Рівеса та М. Шульмана, “школи радості” В. Сухомлинського, у “педагогіці серця” Г. Сковороди, “педагогіці Успіху” С. Соловейчика та “ситуації успіху” О. Белкіна, Л. Смірної та ін., у “школі життя” Ш. Амонашвілі, у етнопедагогіках народів, у яких формується культура радості. О. Субетто в своїх працях зазначає, що педагогіка щастя – “стрижень” педагогічної системи ХХІ століття. Педагогіка щастя є педагогікою творчості, співтворчості, педагогічною системою, що інтегрує інші педагогічні концепції, в межах яких інтегратором виступає культура радості та щастя як культура творчості та здоров'я. Вона базується на теоріях креативної онтології, онтологічної творчості, що ґрунтуються на поглядах М. Бердяєва, В. Вернадського, Е. Гуссерля, В. Казначєєва, П. Симонова та ін.

Вітчизняна вища школа має значні здобутки в галузі підготовки майбутніх фахівців до діяльності у сфері музичного мистецтва (А. Брилін, Н. Вишнякова, А. Душний, А. Козир, Ю. Кузнецов, А. Лашченко, О. Михайличенко, Н. Ничкало, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, Г. Падалка, Т. Рейзенкінд, В. Роменець, О. Ростовський, Г. Сибірякова, Т. Танько, В. Федоришин, Г. Ципін, С. Шабутін, О. Щолокова, Д. Юник та ін.) і, зокрема, у сфері вокального навчання (Н. Андгуладзе, В. Антонюк, Л. Арутюнова, В. Бриліна, Л. Гавриленко, Н. Гонтаренко, Н. Гребенюк, О. Далецький, Л. Дерев'яно, М. Донець-Тессейр, Е. Економова, В. Ємельянов, М. Жишкович, І. Колодуб, А. Кравченко, О. Краснова-Соколова, Л. Лабінцева, Д. Люш, О. Матвєєва, М. Микиша, Н. Овчаренко, В. Прокопєв, О. Прядко, Г. Стасько, Т. Ткаченко, Л. Тоцька, Н. Швець, Ю. Юцевич, В. Юшманов та ін.). У працях указаних вище науковців досліджуються різноаспектні явища та тенденції професійної освіти. Проте концепти гедоністичного імперативу життєдіяльності людини не знайшли свого належного узгодження в системі освітніх проблем. Аналіз сучасної теорії і практики педагогічної освіти засвідчив, що проблема навчання, зокрема, вокального навчання, спрямованого на реалізацію гедоністичного принципу, ще не була предметом спеціального комплексного психолого-педагогічного дослідження. А втім, якщо спиратися на гуманізацію освіти, з її зверненням до учня як найвищої цінності й суб'єкта навчального процесу з метою розкриття його особистості та досягнення успішності у навчанні, то проектування інноваційних технологій і методик навчання на гедоністичних засадах, націлених на реалізацію означених цілей, є однією із ключових проблем освіти сьогодення. Як зазначає В. М'ясищев, найважливішою, і не лише з погляду філософії, етики, психології, а й взагалі життя є проблема щастя, якій приділяється дуже мало уваги в наукових дослідженнях і яка найтіснішим чином пов'язана із проблемою людини, її цілей, ставлень і виховання.

Окреслені аспекти проблеми вокальної підготовки учителів музичного мистецтва характеризують її актуальність у вітчизняних соціокультурних та педагогічних реаліях і виявляються у *суперечностях* між:

- актуальними запитамі освіти до широкомасштабної дослідницької роботи в галузі педагогічних наук, що мають забезпечити комплексне вивчення процесів виховання і розвитку людини в усій різноманітності її навчальної й професійної діяльності та обмеженою концептуально-теоретичною обґрунтованістю наукових засад щодо гуманістично-гедоністичної педагогічної ідеології;

- загальною стратегією соціальних інститутів щодо утворення сприятливих умов для вдоволення запитів особистості в її найвищому потребовому полі – задоволеності мірою самореалізації у соціокультурному просторі та браком освітніх гедоністично спрямованих технологій підготовки майбутнього вчителя до професійної діяльності;

- соціальним замовленням суспільства у висококваліфікованих фахівцях у сфері музично-естетичного виховання, в царині якої і перебуває вокальне навчання, та слабкою орієнтацією навчального процесу на вироблення

у студентів стійких інтересів, бажань та цілей щодо активізації пізнавальної й творчої активності заради успішності вокальної підготовки;

- високим гедоністичним потенціалом вокально-виконавської діяльності та недостатністю як теоретичної розробки шляхів його реалізації, так і практичного втілення у навчальний процес.

Соціально-педагогічна та методична значущість зазначеної проблеми та недостатній рівень її розробленості в теоретичному і методичному аспектах зумовили вибір теми дисертаційного дослідження – **“Теорія і методика вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри фортепіанного виконавства та художньої культури Інституту мистецтв Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова з проблеми “Зміст, форми, методи і засоби фахової підготовки вчителя мистецьких дисциплін”; плану науково-дослідної роботи факультету мистецтв та художньої освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького в межах комплексної теми кафедри теорії і методики музичної освіти та хореографії “Теоретичні і методичні засади формування музично-педагогічного професіоналізму у процесі вокального і диригентського навчання майбутнього педагога-музиканта”. Тема дисертаційного дослідження затверджена Вченою радою Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від 29.01.2009 р.) й узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 2 від 31.04.2009 р.).

Мета дослідження полягає у розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці концептуальних основ та практичної організаційно-методичної системи вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах.

Об'єкт дослідження – процес вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Предмет дослідження – теоретико-методологічне і методичне забезпечення вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах.

Концепція дослідження полягає у розробці та обґрунтуванні гедоністичної навчальної парадигми, яка має стати теоретичною основою удосконалення вокальної підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва в педагогічних університетах. Гедоністична навчальна парадигма – це сукупність положень, практичне втілення яких спрямовує процес вокальної підготовки на розвиток у студентів здатності до отримання задоволення, радості та насолоди від вокально-виконавської і музично-педагогічної діяльності. Гедоністична парадигма вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, запропонована в дослідженні, об'єднує комплекс наступних ідей: холізму, аксіологізму та еутимності.

Застосування ідеї *холізму* дозволяє визначити шляхи організації вокального навчання з позиції забезпечення цілісності особистості студентів, яку ми розглядаємо як багатогранний феномен, що здатний до розвитку і включає динамічне різноманіття духовного (здатність до трансценденції), психологічного (почуття, емоції, воля, здібності, характер), розумового (Его) та фізіологічного (тілесність) аспектів людської сутності. Їх взаємодія та взаємозумовленість відбиваються на результативності вокальної підготовки студентів. При цьому процес вокальної підготовки характеризується не стільки еволюційними (поступовими і послідовними – кількісними) змінами, скільки емерджентними (стрибокподібними – якісними) зрушеннями у фаховому розвитку студентів. Означена закономірність діє за рахунок певних детермінант, роль яких виконує гедоністичний фон особистісних переживань майбутніх спеціалістів.

Згідно з ідеєю *аксіологізму* у процесі вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва відбувається усвідомлення ними ціннісної значущості гедоністичних переживань (задоволення, насолода, радість, інтерес, бажання, хотіння, захоплення, щастя тощо), які виступають критерієм вдоволення потреб студентів (у навчанні, самопізнанні, творчості, у досягненні психофізіологічної гармонії, у спілкуванні тощо), а також регулятором їхньої мотиваційної сфери; стимулятором активності творчої діяльності. Ефективність вокального навчання досягається при забезпеченні сутнісного зв'язку гедоністичних переживань із індивідуальними особливостями кожного студента під час вокальних занять. Гедоністичні переживання узгоджуються і з фізичною (відбиваються на позитивному тоні відчуттів), і з біологічною (сприяють відновленню життєво важливих функцій організму), і з психологічною (забезпечують гедоністичний спектр вражень) природою особистості.

Гедоністичний імператив знаходить своє втілення в орієнтації пізнавальних та поведінкових стратегій студентів на отримання задоволення та досягнення гарного самопочуття в контексті впровадження ідеї *еутимності*, опора на яку в контексті вокальної підготовки передбачає формування у студентів позитивного ставлення до життя і розвиток у них здатності отримувати задоволення від різноманітних речей та явищ як у сфері навчання, так і у сфері загальної життєдіяльності. Еутимне спрямування вокальної підготовки студентів має забезпечуватися впровадженням комплексу завдань, розрахованих на те, щоб майбутні фахівці не лише зрозуміли, а й на власному досвіді переконалися в тому, що процес навчання може приносити задоволення, насолоду, радість у різних векторах співацької діяльності: духовному, естетичному, когнітивному та тілесному.

Концепція зумовила визначення загальної *гіпотези дослідження*, згідно з якою процес особистісно-професійного зростання та вокально-методичної майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва набуває більшої ефективності за умови дотримання гедоністичних засад навчання.

Розроблена на означених засадах організаційно-методична система вокальної підготовки має забезпечуватися:

- врахуванням залежності професійних потреб майбутніх учителів музичного мистецтва від соціокультурної динаміки, від їхніх реальних можливостей і здібностей та від вибору змісту вокальної підготовки;

- усвідомленням студентами важливості гедоністичних переживань у процесі вокальної діяльності як джерела досягнення виконавсько-педагогічної досконалості;

- створенням і дотриманням таких педагогічних умов, які б сприяли задоволеності студентів начальною діяльністю;

- впровадженням методів і прийомів вокального навчання, зорієнтованих на узгодження механізмів технічно-виконавського опрацювання голосу студентів із емоційно-чуттєвим осягненням ними навчального процесу;

- дотриманням поетапності та послідовності вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах.

Відповідно до мети та гіпотези поставлені такі **завдання**:

- узагальнити сутність гедонізму та соціально-історичний досвід його розвитку;

- проаналізувати наукову літературу з проблем вокального навчання, з'ясувати ступінь розробленості питань гедоністичного спрямування вокальної підготовки вчителя музичного мистецтва;

- розглянути феномен "співочої природності" людини в гедоністичному вимірі та виявити значення гедоністичних переживань особистості у сфері співацької діяльності та вокального навчання;

- уточнити сутність поняття "вокальна підготовка на гедоністичних засадах";

- визначити й обґрунтувати концептуальні основи вокальної підготовки студентів на гедоністичних засадах;

- розробити організаційно-методичну систему вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах;

- з'ясувати зміст та структуру задоволеності студентів навчальною діяльністю;

- встановити критерії й показники ефективності вокальної підготовки студентів педагогічних університетів та розробити комплексну методику її діагностики;

- експериментально перевірити ефективність розробленої організаційно-методичної системи вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах.

Методологічну основу дослідження становлять: концепція сучасної філософії освіти, зорієнтована на формування рефлексивної особистості; базові принципи теорії пізнання (об'єктивність, науковість, діалектичність, історизм, цілісність, взаємозв'язок й взаємозумовленість явищ та процесів дійсності); ідеї феноменологічного та екзистенціального підходів у дослідженні гедоністичного імперативу життєдіяльності людини; концептуальні ідеї гуманістичної парадигми освіти про зміст і організацію навчально-виховного процесу, спрямованого на становлення особистості не лише як цілісної гармонійної людини, але й як умови існування людської сутності; науково-

емпіричні узагальнення щодо виникнення вокального мистецтва, в межах яких спів розглядається як гедоністичний феномен буття і свідомості людини, пов'язаний із глибинними емоційними станами особистості.

Теоретичною основою дослідження є: наукові ідеї теорії національної освіти (В. Андрущенко, І. Бех, О. Глузман, І. Зязюн, В. Кремень, В. Лутай, В. Молодиченко, Н. Ничкало та ін.); сучасні теорії розвитку особистості, які ґрунтуються на врахуванні індивідуальних потреб людини (К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, Б. Братусь, О. Брушлинський, Л. Виготський, М. Євтух, О. Красько, А. Леонтьєв, Б. Ломов, В. М'ясищев, О. Петровський, С. Рубінштейн, П. Якобсон та ін.); методологічні принципи цілісного педагогічного процесу (Н. Абрамова, А. Авер'янов, В. Афанасьєв, І. Блауберг, К. Гавриловець, В. Ключко, І. Могилевська, В. Семиченко, С. Смирнов, Т. Титовець та ін.); положення щодо психологічних механізмів утворення мотивації поведінки та діяльності особистості (В. Асєєв, А. Асмолов, Л. Божович, Е. Еріксон, Є. Ільїн, Д. Леонтьєв, А. Маслоу, В. Петровський, К. Роджерс та ін.); теоретичні позиції щодо ролі задоволення та радості у навчальному процесі (Ш. Амонашвілі, Я. Коменський, А. Макаренко, Г. Сковорода, О. Субетто, В. Сухомлинський, К. Ушинський, В. Юркевич та ін.); положення психолого-педагогічної науки про теоретико-методичні основи підготовки вчителя (В. Бодров, Н. Гузій, Л. Мітїна, О. Отич, І. Подласий, В. Якунін та ін.); теорії професійного становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва (А. Брилін, Н. Вишнякова, А. Душний, А. Козир, Ю. Кузнецов, А. Лащенко, О. Михайличенко, Н. Ничкало, О. Олексюк, В. Орлов, О. Отич, Г. Падалка, Т. Рейзенкінд, В. Роменець, О. Ростовський, Г. Сибірякова, Т. Танько, В. Федоришин, Г. Ципін, С. Шабутін, О. Щолокова, Д. Юник та ін.); концепції особистісно-орієнтованої освіти, спрямованої на утворення ситуації успіху в навчанні (Ш. Амонашвілі, А. Белкін, А. Лебеденко, О. Морозов, Е. Ісаєв, Ю. Орлов, В. Слободчиков, О. Чебикін, Г. Шукіна та ін.); принципів положення щодо задоволеності працею (Ю. Гантман, У. Глассер, Т. Гордєєва, І. Джидарьян, Б. Додонов, В. Захаров, Ф. Ільєсов, О. Лук, Н. Наумова, О. Свенцицький, В. Ядов та ін.); теорії системно-цілісного аналізу педагогічної спадщини майстрів вокального мистецтва (Д. Аспелунд, В. Багадуров, Л. Дмитрієв, І. Назаренко, Ю. Юцевич та ін.) та сучасні тенденції щодо вокального розвитку студентів (В. Антонюк, Л. Аругіонова, В. Бриліна, Л. Гавриленко, Н. Гонтаренко, Н. Гребенюк, О. Далецький, Л. Дерев'яно, М. Донець-Тессейр, Е. Економова, В. Ємельянов, М. Жишкович, І. Колодуб, А. Кравченко, О. Краснова-Соколова, Л. Лабінцева, Д. Люш, О. Матвєєва, М. Микиша, Н. Овчаренко, В. Прокоп'єв, О. Прядко, Г. Стасько, Т. Ткаченко, Л. Тоцька, Н. Швець, Ю. Юцевич та ін.).

Методи дослідження. Для реалізації основних завдань на різних етапах дослідження використано різноманітні методи:

– аналітичні – для вивчення філософських, психолого-педагогічних та методичних досліджень, нормативних документів, а також реального досвіду викладання педагогів-майстрів у вищих музично-педагогічних закладах із метою встановлення рівня теоретичного й практичного розв'язання проблеми;

– узагальнюючі – для визначення наукового апарату дослідження, формулювання його концептуальних положень та висновків;

– системно-структурні – для виявлення компонентної структури організаційно-методичної системи вокальної підготовки студентів на гедоністичних засадах;

– опитувально-діагностичні – спостереження, обговорення, опитування, порівняння – для діагностики гедоністичних переживань студентів у процесі вокальної підготовки;

– верифікаційні – для перевірки та емпіричного підтвердження теоретичних положень дослідження шляхом зіставлення їх з результатами експериментальної роботи;

– експериментально-дослідні – для аналізу реального стану, відстеження динаміки, перевірки ефективності організаційно-методичної системи вокальної підготовки студентів-музикантів на гедоністичних засадах;

– статистичної обробки результатів – статистичний критерій Пірсона χ^2 для доведення достовірності й ефективності результатів педагогічного експерименту;

– екстраполяції – для поширення висновків дослідницької роботи щодо певних аспектів розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва у їхньому подальшому професійному становленні.

Наукова новизна одержаних результатів:

Вперше:

- доведено доцільність впровадження гедоністичних засад навчання у систему вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва;

- виявлено залежність виникнення й розвитку професійного співу від гедоністичних переживань індивіда;

- запропоновано гедоністичну парадигму вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва;

- розроблено організаційно-методичну систему вокальної підготовки студентів на гедоністичних засадах;

- визначено сутність та структуру задоволеності студентів навчальною вокальною діяльністю, виявлено залежність між ступенем задоволеності та результативністю вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Удосконалено методика фахового навчання і вокальної підготовки вчителя музичного мистецтва; шляхи активізації пізнавальної й творчої активності майбутніх учителів музичного мистецтва.

Подальшого розвитку отримали теорія і методика вокального навчання; педагогічні засади впровадження особистісного підходу до професійної підготовки студентів мистецьких факультетів педагогічних університетів; історико-теоретичні підходи аналітичного осмислення шляхів розвитку вокальної педагогіки.

На захист виносяться такі теоретичні положення:

1. Впровадження гедоністичної парадигми навчання є важливим напрямом досягнення високої результативності вокальної підготовки вчителів музичного мистецтва.

2. Провідним фактором удосконалення вокальної підготовки на гедоністичних засадах на відміну від традиційних способів навчання виступає активізація у студентів відчуття задоволення, насолоди як від результатів (досягнення певного рівня виконавської майстерності), так і від власне процесу вокального навчання.

3. Організаційно-методична система вокальної підготовки вчителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах зумовлює забезпечення узгодженості між метою і засобами досягнення виконавської та методичної майстерності майбутніх учителів музичного мистецтва, сприяє актуалізації індивідуального вокально-виконавського потенціалу студентів, уможливує опосередковане управління емоційним станом студентів під час виконавської діяльності.

4. Найявністю гедоністичного фона особистісних переживань стає чинником досягнення взаємозв'язку та взаємозумовленості між формуванням у студентів художньо-образного тлумачення вокальних творів та технічно-виконавським опрацюванням голосу.

Теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає у: поглибленні наукових уявлень про способи втілення гедоністичного імперативу життєдіяльності людини у процес вокального навчання; подальшому розвитку теорії і методики вокального навчання на основі впровадження ідей холізму, аксіологізму та еутимності; сприянні вирішення проблеми підготовки педагогів-музикантів до професійної діяльності, а також у оптимізації змісту, форм і методів музичного навчання студентів.

Отримані результати можуть розглядатися як теоретична база для подальшого дослідження педагогічних умов забезпечення задоволеності студентів навчальною й професійною діяльністю та досягнення успішності їхньої фахової підготовки.

Практичне значення одержаних результатів визначається можливістю використання його матеріалів та висновків у розробці навчальних програм, методичних розробок та рекомендацій з питань професійно-педагогічної та безпосередньо вокальної підготовки для викладачів, студентів та магістрантів у вищих закладах освіти музичного та мистецького профілю. Запропоновані в роботі концептуальні основи розширюють методичний апарат дослідження процесу забезпечення ефективності вокальної підготовки вчителів музичного мистецтва. Положення дисертації можуть бути використані в лекційних курсах з “Методики музичного виховання”, спецкурсах з етики та методики викладання навчальних дисциплін мистецького спрямування. Розкриті та апробовані педагогічні умови, методичні принципи та методи гедоністичного спрямування вокальної підготовки можуть бути залучені у практику роботи навчальних закладів різного рівня акредитації, з урахуванням їхньої специфіки.

Впровадження результатів дослідження здійснювалось у навчально-виховному процесі Інституту мистецтв Національного педагогічного

університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/2130 від 23.09.13 р.); Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (довідка № 06/2315 від 29.12.2012 р.); Бердянського державного педагогічного університету (довідка № 57-08/2562 від 26.09.13 р.); Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя (довідка № 37/1138 від 25.09.2013 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні й методичні положення дисертації пройшли апробацію на наукових та науково-практичних конференціях (семінарах):

Міжнародних: “Национални култури и европейска идентичност” (Благодєвград, Болгарія, 2006); “Європа като культурно пространство” (Благодєвград, Болгарія, 2007); “Тіло, свідомість, творчість: інноваційні техніки в арт-терапії” (Ялта, 2007); “Гуманістичні орієнтири мистецької освіти” (Київ, 2007, 2009, 2013); “Антропологізм в освітніх стратегіях і практиках сучасності: пошуки пріоритетів” (Мелітополь, 2008); “Антропологічні виміри науки й освіти: досягнення та перспективи” (Мелітополь, 2012); “Художня культура і освіта: традиції, сучасність, перспективи” (Мелітополь, 2009, 2012, 2013); “Nauka w świecie współczesnym” (Łódź, 2013); “Научная дискуссия: вопросы педагогики и психологи” (Москва, 2013); “Гуманістичні орієнтири мистецької освіти” (Київ, 2013).

Всеукраїнських: “Художня культура і освіта: традиції, сучасність, перспективи” (Мелітополь, 2005, 2008, 2009, 2010); “Професійний розвиток викладача музичного мистецтва: традиції, новації, перспективи” (Київ, 2011); *щорічних звітних наукових конференціях* Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (2003-2013).

Вірогідність і аргументованість результатів дослідження забезпечується теоретичною обґрунтованістю його вихідних положень, здійсненням аналізу і порівняння значного обсягу літературних джерел; застосуванням комплексу взаємопов'язаних теоретичних та емпіричних методів дослідження відповідно до його мети та завдань; пролонгованою дослідно-експериментальною роботою (2003-2013) і коректним опрацюванням одержаних емпіричних даних.

Кандидатська дисертація “Взаємодія вокального і методичного компонентів у процесі професійної підготовки майбутнього вчителя музики”, захищена 4 березня 2003 року. Матеріали кандидатської дисертації у тексті докторської дисертації не використовувалися.

Публікації. Основні наукові результати дисертаційного дослідження висвітлено у 40 одноосібних наукових і науково-методичних працях: 1 монографії (18,19 др. арк.), статтях у провідних фахових наукових виданнях (23), статтях у збірниках наукових праць, публікаціях у збірниках матеріалів і тез конференцій (7), навчально-методичних виданнях (методичних розробок, рекомендацій – 3), 6 статтях у зарубіжних наукових виданнях. Загальний обсяг опублікованої продукції близько 40 др. арк.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, додатків

та списку використаної літератури (561 найменування, з них 28 – іноземними мовами). Загальний обсяг тексту дисертації – 461 сторінка, з них 380 сторінок основного тексту. Робота містить 19 таблиць, 8 рисунків, що разом з додатками становить 29 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, зв'язок роботи з науковими планами, визначено об'єкт, предмет, мету і завдання, представлено концепцію та гіпотезу дослідження, розкрито методологічні та теоретичні основи, охарактеризовано методи експериментально-дослідної роботи, показано наукову новизну, теоретичне та практичне значення одержаних результатів, наведено дані щодо апробації та впровадження результатів дослідження, публікації.

У першому розділі – *“Теоретико-методологічні основи дослідження проблеми вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах гедоністичного імперативу”* – узагальнено сутність гедонізму та соціально-історичний досвід його розвитку, проаналізовано наукову літературу з проблем вокального навчання, з'ясовано ступінь розробленості питань гедоністичного спрямування вокальної підготовки вчителя музичного мистецтва, розглянуто феномен “співочої природності” людини в гедоністичному вимірі та виявлено значення гедоністичних переживань особистості у сфері співацької діяльності та вокального навчання, уточнено сутність поняття “вокальна підготовка на гедоністичних засадах”.

Гедонізм – етична позиція, яка стверджує його як найвище благо і критерій людської поведінки. З позиції етики гедоністичний феномен (від грец. *hedone* – задоволення, насолода) виступає як багатозмістовне поняття, яке включає в себе, передусім, емоційно-чуттєві характеристики, властиві людині. Підґрунтям гедонізму як учення є прагнення людини до задоволення й насолоди та уникнення страждань.

Існування людини, простір і час її соціального буття завжди відокремлювали сферу свята і праці, й саме із сакральним, святом пов'язане те місце, яке в соціумі відводилося задоволенню. У ранньому досвіді людини існували переважно колективні гедоністичні практики, пов'язані із переживанням екстазу, блаженством релігійного ритуалу, що мали ключове місце і значення в її житті. Поступово людина вивільняється із тенет колективного задоволення і входить у світ індивідуального, власного буття. Переживання задоволення й страждання супроводжують людину в процесі реалізації нею проекту особистого життя, що здійснюється завдяки власним бажанням і прагненням, хотінням й волінням, мріям і цілям. Відчуття задоволення глибоко індивідуальне, воно є складовою внутрішнього світу, притаманного конкретній особистості та має значення лише для неї. Задоволення у цьому контексті є найважливішим переживанням, пов'язаним із внутрішнім універсумом людини. Отже, задоволення можна визначити як

почуття чи переживання, що супроводжує реалізацію людиною проекту свого буття і характеризується через досвід вдоволення потреб індивіда, як фізіологічних, так і соціальних. У контексті вдоволення будь-яких потреб людини задоволення виявляються пов'язаними із такими поняттями (модусами), як радість, бажання, інтерес, хотіння, захоплення, сенс життя, воління, успіх, свобода, щастя, любов тощо (Дж. Локк).

Дослідження гедонізму має давню традицію. Задоволення як зразок етичного блага вперше було осмислене в давньогрецькій філософії в етичних вченнях Арістипа (котрий віддає перевагу чуттєвій насолоді, пов'язаній із вдоволенням фізичних потреб людини), Аристотеля (для якого категорія задоволення пов'язана не із фізичною сутністю людини, а із діяльнісною, зокрема, із пізнавальною діяльністю, оскільки, на його думку, пізнання істини – це ні з чим не зрівняна насолода), Епікура (котрий виступає за гармонічну єдність задоволення на розумовому, духовному та фізичному рівнях).

Подальший розвиток уявлень про задоволення був пов'язаний із християнським світоглядом, представленим, зокрема, в роботах Августина, П. Абелара, Х. Аквінського, в яких означена гедоністична категорія розглядалася переважно як негативна складова світу людини, як те, що необхідно долати людині, котра прагне до Творця.

У епоху Ренесансу і в Новий час відбувся гуманістичний переворот, що відкрив позитивний сенс світу пристрастей, задоволень і бажань людини. Цінність і місце задоволення на життєвому шляху індивіда розглядалися в концепціях, що тяжіють до сенсуалістичного (вчення, що визнає відчуття єдиним джерелом пізнання) типу філософії (Дж. Берклі, Т. Гоббс, Дж. Локк та ін.), філософії романтиків, де воно пов'язувалося із поривом, героїзмом (І. Гете, Ф. Шиллер та ін.), філософії утилітаризму (І. Бентам, Дж. Мілль, Р. Спенсер), де задоволення окремо узятій людини розглядалося як необхідний компонент розвиненого суспільства, оскільки практична, орієнтована на користь, діяльність суспільства і держави, на їхню думку, має бути спрямована на досягнення “найбільшого щастя для найбільшого числа людей”. У XVII-XIX століттях із затвердженням класичних канонів філософствування (з їхніми тяжіннями до раціоналізації світу, розгляду людини в бінарностях душі й тіла, розумового й чуттєвого, зовнішнього й внутрішнього, суб'єкта й об'єкта) задоволення виявилось прив'язаним до чуттєвої складової світу людини і розглядалося в одній площині з пристрастями та афектами душі. Чуттєвість, у свою чергу, протиставлялася розуму (Р. Декарт, І. Кант, Б. Спіноза).

Нова хвиля в розробці теми гедонізму була пов'язана із філософськими системами С. Кьєркегора, Ф. Ніцше та А. Шопенгауера. На відміну від класичної філософії, яка так чи інакше ставила акцент на дослідженні раціональних структур буття (розуму, логічного понятійного апарату пізнання, законів розвитку історії та людини), тут в центрі уваги опинилися ірраціональні мотиви діяльності людини, світ бажань і волінь як підстав життєвого вибору. І, відповідно, задоволення розглядалося як прояв сильних пристрастей і вчинків людини (Ф. Ніцше), в єдності тілесності і вольових актів (А. Шопенгауер), що протистоять імперативам моралі і боргу (С. Кьєркегор).

У ХХ столітті поняття задоволення, насолода висвітлюються у багатьох філософських ученнях і напрямках, зокрема в екзистенціалізмі, феноменології, постмодернізмі тощо. З появою на межі ХІХ-ХХ століть психоаналізу задоволення отримало статус принципу, що детермінує найважливіші психічні процеси людини. Категорія задоволення стала однією з центральних у працях таких психологів, як А. Лоуен, А. Маслоу, К. Роджерс, З. Фройд, Е. Фромм та ін.

Філософські дослідження ХХ століття заново переосмислили світ людської чуттєвості, звернулися до життєвого світу людини як царини її переживань, відкрили значущість аналізу не тільки сакрального виміру буття людини, а й повсякденності (Р. Барт, В. Іванов, Г. Гадамер, Е. Гуссерль, У. Дільтей, А. Камю, М. Мерло-Понті, Ж.-П. Сартр, А. Шюц). Подальшого розвитку в ХХ столітті набули також етичні дослідження, в яких осмислювалася цінність задоволення, його роль і значущість в житті людини і суспільства (Р. Апресян, А. Гусейнов, В. Франкл, Е. Фромм, Ю. Шрейдер та ін.).

Здійснений аналіз дозволив визначити, що сучасна філософська та психологічна думка розвивається у бік більш глибокого розуміння гедоністичного феномену. На відміну від поглядів минулого печатка ганебності гедоністичному імперативу життєдіяльності людини більше не загрожує. Однак є певна різниця в акцентуації сучасних поглядів на задоволення. Нова епоха не залишає без уваги традицію античного гедонізму, але на противагу “пасивному епікуреїзму” (пасивно-чуттєва культурна ментальність, що визнає за істину тільки досягнення задоволення) на сцену сучасності виходить гуманістичний гедонізм із принципом активності, який стверджує не досягнення задоволення, а задоволення досягання, тим самим спрямовуючи особистість до активності в досягненні власних життєвих проєктів та цілей.

Гедоністичні переживання людини особливо яскраво проявляються у сфері співацької діяльності. Народження співу як феномену буття із “звучного символізування” емоцій і переживань, руху думки й поведінкових дій – факт універсальний і такий же природний, як і гедоністичний імператив життєдіяльності людини – і в цьому полягає їхня спорідненість. Означена гедоністична та співацька психофізіологічна реальність – це цілісна сутність людини, яка відповідальна за її становлення та розвиток як суб’єкта та об’єкта культури й еволюції.

Аналіз наукових досліджень щодо розуміння процесу розвитку людини з її специфічно людським (культурним) принципом організації дійсності дозволив визначити, що “якісна проблема” генезису співацької творчості людини претендує на статус загальнофілософської і загальнокультурологічної. Основоположенням цього підходу стає твердження щодо одночасності процесів становлення *Homo sapiens* і *Homo cantor*. Іншими словами, феномен “співочої природності” можна розглядати у зв’язку з процесом становлення людства – антропогенезом, а сам спів, як виключно людський спосіб буття, “узгоджується” із історією всього людства (М. Бернштейн, Г. Гадамер,

Г. Гегель, А. Гелен, В. Гумбольдт, Е. Фінк, М. Хайдеггер, К. Юнг, К. Ясперс та ін.).

У зв'язку з розглядом передумов виникнення у людини “співацької потреби”, ставиться акцент на морфологічній особливості людини, на її імітаційних та ритмічних здібностях, а також на особливій внутрішній (душевній) конституції індивіда, що із давніх часів спонукали його вийти за межі “гваринності” і встати на новий онтологічний шлях розвитку – шлях людяності. Спів виступає не лише характеристикою людини як “виду живих істот”, він скоріше є її сутнісним внутрішнім атрибутом, з яким безпосередньо чи опосередковано пов'язані інші атрибути: голос, звук, слух, дихання, думка, мова, настрої, почуття тощо – тобто у співі особистість проявляє свою сутність і він є її суб'єктивною внутрішньою категорією, пов'язаною із глибинними емоційними процесами (І. Вознесенський, Г. Лорка, М. Мамардашвілі, П. Флоренський та ін.). Своїм голосом і співом індивід презентує самого себе, виявляє своє існування, стверджує радість буття. Голос, як музичний інструмент, а також спів як такий несе людині радість і насолоду.

Висока “достойність” співу та його благотворний вплив на людину, що характеризується відчуттям духовного задоволення та естетичної насолоди, завжди привертала до себе увагу і мислителів, і музикантів, і представників церкви, що і стало джерелом залучення співу до справи служіння Господу. Постійне удосконалення співацького інструменту заради вдоволення потреб слухача у витонченому, “ангелоподібному”, “солодкоголосому” співі, зумовило виникнення професійного співу – прекрасного співу – співу *bel canto*, відмінною рисою якого стала велика кількість імпровізованої колоратури: рулади, арпеджіо, гамми, трелі, тремоло, группетто, подвійні форшлагги, морденто, хроматичні та діатонічні гамми в найскладніших та різноманітніших комбінаціях. Голос, вихований на основі цієї техніки, як і на техніці філіровки звуку і техніці ідеального *legato*, з часів Середньовіччя у царині літургійного співу набував незвичайної пластичності, а сам вокальний тон відрізнявся унікальною досконалістю, інструментальною точністю, гнучкістю і красою. Проте вимоги часу та теоретичні узагальнення вокальної фонації, починаючи із XVII століття (Дж. Каччіні, П. Тозі, М. Манчіні, М. Гарсія, Ж. Дюпре, Ф. Шмітт, Ю. Гей, А. Мюллер-Брунов, М. Глінка, О. Варламов, О. Даргомижський та ін.), привели до утворення нової техніки співу, якої вимагала музична культура того часу. Ці вимоги знайшли своє втілення у манері “академічного” співу – округлість звуку, наявність вібрато, високої та низької співацької формант, глибокої опори звуку, костабдомінального типу дихання тощо. Означені властивості стали певним нормативом сучасної вокальної техніки, наукове обґрунтування якої подано в дослідженнях В. Бартоломью, Л. Дмитрієва, М. Жинкіна, В. Морозова, С. Ржевкіна, Л. Роботнова, А. Томатіса, Р. Юссона та ін. Положення, розроблені цими авторами, лягли в основу теоретичного узагальнення сутності вокальної педагогіки.

Вокальна педагогіка з усіма своїми усталеними критеріями, а саме – інструментально-технічна досконалість, вокально-слухова компетентність та

виконавська майстерність співака, визначає зміст вокальної підготовки майбутніх фахівців, яка в дослідженні розглядається як процес, спрямований на максимальний розвиток здатності студентів до глибокого усвідомлення змісту музичних образів та втілення їх у досконалій співацько-виконавській формі. Проте таке розуміння змісту вокальної підготовки є необхідним і достатнім для вокального навчання студентів мистецького напрямку із їхньою мотиваційно-цільовою установкою щодо майбутньої професійної діяльності, пов'язаною із вокально-виконавським процесом; із мірою фізіологічних задатків, співацької обдарованості та акторських здібностей – тобто всього того, на що у більшості випадків можна не розраховувати у процесі вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Науковці у галузі вокальної методики спрямовують свої зусилля на пошуки шляхів досягнення ефективності вокальної підготовки студентів педагогічних університетів. У дослідженні представлено їх провідні ідеї, а саме: формування у студентів комплексу вокально-технічних умінь, знань з питань вокальної педагогіки, суміжних наук (акустики, біофізики, психології, фізіології, орфоєпії, фонопедії, гігієни тощо), методики викладання співу в школі, історії вокального мистецтва та вокальної педагогіки (Ю. Юцевич, А. Менабені); ґрунтовне освоєння співацького мистецтва через складну інтегративну функцію мислення студента, виконання якої сприяє раціональному підходу до співу при рефлекторній узгодженості роботи голосотвірних органів виконавця, як свідомокерованого процесу нагромадження спеціальних знань і умінь (Г. Стасько); формування системи знань, умінь і навичок, пов'язаних із сучасними тенденціями розвитку української вокальної педагогіки та реалізацією триєдиної структури навчання: освітньої, виховної та розвиваючої – на базі науково-теоретичних засад співацького мистецтва (О. Прядко); розвиток вокально-виконавської надійності засобами опосередкованої регуляції емоційного стану студентів (О. Матвеева); формування психологічної готовності організму співака до творчої роботи, що вимагає: самоусвідомлення студентів себе як унікальної особистості, настроювання і самонавіювання, відчуття внутрішньої свободи та зняття психічних зажимів і бар'єрів (М. Гонтаренко); формування сучасної проєкції звукосмислового співацького мислення й реалізації відповідних знань і навичок у майбутній вокально-педагогічній діяльності студентів шляхом застосування у процесі вокальної підготовки історико-стильового і жанрового підходів та технології звукоутворення на принципах резонансної теорії мистецтва співу (Л. Тоцька); формування комунікативних умінь майбутніх учителів музики (Л. Василевська-Скупа); формування вокально-звукової (Т. Ткаченко) та вокально-мовленнєвої (Л. Дерев'яноко, Н. Швець) культури майбутніх учителів музики; удосконалення навчального процесу шляхом вокально-методичної єдності усіх педагогів, за рахунок їхньої правильної орієнтації у питаннях вокального виховання (О. Далецький).

Означені підходи, конкретизуючи у своїй професійній проєкції характерні показники вокально-педагогічної діяльності вчителя музики, не ураховують того, що комплектація змісту вокальної підготовки майбутніх

фахівців тісно пов'язана із специфікою самого співу, який апріорі не може існувати без відчуття задоволення, насолоди, захоплення, радості, натхнення. Безумовно, опрацювання співацького голосу відбувається в комплексі науково-теоретичних знань, практичних технічних навичок, що містяться у системі вокально-виконавських умінь та вокально-методичних здобутків. Їхня взаємодія очевидна, оскільки теоретичні знання проблем вокальної методики і практичний досвід застосування навчальних дій як механізмів педагогічного керівництва функціями голосотвірних органів перебувають у постійному взаємозв'язку і взаємозалежності.

Аналіз наукових підходів у сфері вокальної педагогіки дозволив констатувати той факт, що вокальне навчання має охоплювати не лише пізнавальну сферу студентів, а й сферу їхніх емоційних проявів. Педагогічними важелями, які, на нашу думку, сприяють ефективності вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, мають стати ті, що пов'язані з осягненням студентами гедоністичного пізнання не лише мистецтва, зокрема вокального, а й своєї особистості, власних суб'єктивних можливостей і задатків, а також засобів досягнення своїх цілей, вдолення своїх бажань та інтересів, прагнень та потягів. Такий шлях дозволить пережити студенту ще у процесі фахової підготовки глибину почуттів та гамму емоцій і зробити його якщо не щасливим, то принаймні радісним, задоволеним на ниві професійного удосконалення й самоствердження. З огляду на це вокальну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах доцільно розглядати як процес удосконалення навичок співацького голосоутворення та здатності до художньо-виконавської інтерпретації музики, ефективність якого забезпечується наявністю гедоністичного фона особистісних переживань студентів і відображається у їхній задоволеності навчальною діяльністю.

Результати проведених досліджень дозволили створити підґрунтя для розробки концептуальних основ вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва з опорою на основні положення гедоністичного імперативу життєдіяльності людини, який, як і спів, узгоджуються на онтологічному рівні, яскраво розкриваючись у сутності співочої природи особистості.

У другому розділі – *“Концептуальні основи вокальної підготовки на гедоністичних засадах”* – представлено гедоністичну парадигму вокального навчання майбутніх учителів музичного мистецтва, викладено її провідні концептуальні ідеї, з'ясовано їхню сутність та конкретизовано науково-методичні положення, засадничі для процесу вокального навчання.

Основною для розробки гедоністичної парадигми вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва стали провідні позиції гуманістичної педагогіки (Ш. Амонашвілі, Я. Коменський, С. Лисенкова, А. Макаренко, І. Пестолоцці, Г. Сковорода, В. Сухомлинський, К. Ушинський); положення особистісно-орієнтованого (А. Адлер, Б. Ананьев, К. Абульханова-Славська, Л. Анциферова, В. Бехтерев, Л. Божович, О. Брушлинський, Е. Ісаєв, Дж. Келлі, О. Леонтьєв, Б. Ломов, А. Маслоу, Р. Мей, О. Петровський, К. Платонов, К. Роджерс, В. Слободчиков) та цілісного (Н. Абрамова, А. Авер'янов,

В. Афанасьєв, І. Блауберг, К. Гавриловець, В. Ключко, І. Могилєвська, В. Семиченко, С. Смирнов, Т. Титовець) підходів; теорії емоцій та емоційного розвитку (П. Анохін, І. Джидар'ян, Б. Додонов, В. Зінченко, К. Ізард, Є. Ільїн, Ф. Ільясєв, Т. Кітвель, В. Кушнір, Н. Макаренко, П. Симонов); теорії і методики мистецького навчання (А. Душний, А. Козир, О. Михайличенко, В. Орлов, Г. Падалка, Т. Рейзенкінд, О. Ростовський, Г. Сибіряков, В. Федоришин) та методики вокальної підготовки (Н. Андгуладзе, В. Антонюк, Л. Арутюнова, В. Бриліна, Л. Гавриленко, Н. Гонтаренко, Н. Гребенюк, О. Далєцький, Л. Дерев'янку, М. Донець-Тессейр, Е. Економова, В. Ємельянов, М. Жишкович, І. Колодуб, А. Кравченко, О. Краснова-Соколова, Л. Лабінцева, Д. Люш, О. Матвєєва, М. Микиша, Н. Овчаренко, В. Прокопєв, О. Прядко, Г. Стасько, Т. Ткаченко, Л. Тоцька, Н. Швец, Ю. Юцевич, В. Юшманов та ін.).

Сутність гедоністичної навчальної парадигми становить сукупність науково-педагогічних уявлень щодо необхідності розвитку у студентів здатності до отримання задоволення, радості та насолоди від вокально-виконавської і музично-педагогічної діяльності. Виконуючи “пізнавально-методичну” функцію у процесі вокального навчання, гедоністична парадигма зумовлює узгодженість між метою вокальної підготовки – вокально-методичною компетентністю – і засобами її досягнення. Гедоністична парадигма ґрунтується на ідеях холізму, аксіологізму та еутимності.

Терміном “холізм” позначають усі філософські теорії, що використовують поняття “живе ціле”, “життєва сила”, “жива субстанція”. У дисертації розкривається сутність притаманних холізму експлікатів: організмична цілісність, самість, еволюція та емерджент. З позиції холізму взаємодія організмичної цілісності (фізіологічна природа людини) й самості (внутрішнє ядро, джерело і першооснова психічного існування людини) відображається у категорії “особистість”, підкреслюючи тим самим її духовну і фізичну, раціональну і чуттєву єдність. Звідси особистість виступає як інтегрована організація усіх пізнавальних, афективних та фізичних характеристик індивіда. Означені характеристики гармонійно узгоджуються у змісті вокально-методичної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва, що складається з комплексу вокально-технічних навичок (технічна досконалість процесу голосотворення і звуковедення), вокально-методичних знань (знання з питань вокальної педагогіки, пов'язаних із суміжними науками (акустика, біофізика, психологія, фізіологія, орфоєпія, фонопедія, гігієна тощо), методики викладання співу в школі, історії вокального мистецтва) та вокально-професійних умінь (вокально-виконавських, рефлексивно-аналізуючих, проєктувально-конструктивних та операційно-діяльнєсних), які вибудовуються на основі наявності особливого психологічного стану студентів – натхнення, творчої наснаги, захоплення співом. Представлений комплекс орієнтує студентів на високе професійне досягнення та професіоналізм, що є сутністю особистісно-професійного розвитку майбутніх фахівців.

Особливого значення в теорії холізму набувають такі категорії особистісно-професійного розвитку студентів, як еволюція та емерджент. Еволюційний шлях розвитку характеризується кількісними змінами, які

забезпечуються завдяки поступовому та послідовному досягненню професійних новоутворень. Емерджентний шлях відрізняється “стрибокподібністю” розвитку та якісними змінами. Означена закономірність у процесі вокальної підготовки діє за рахунок певних детермінант, пов’язаних із особливою емоційно-чуттєвою природою особистості, яка керує установками студентів та їх устремліннями. Вона відрізняється “внутрішньою динамічністю” та “життєвим поривом” і виступає імпульсом до утворення студентами власної стратегії досягнення поставленої мети. Така “місія” відводиться гедоністичному фону особистісних переживань студентів, що виражається у задоволенні та насолоді.

Отже, з позиції особистісно-професійного розвитку майбутніх учителів музичного мистецтва холізм з його визначеними вище характеристиками, дозволяє досягнути й пояснити шлях вокально-професійного зростання студентів у контексті кількісного (еволюція) та якісного (емерджент) розвитку і простежити механізм детермінації означених змін завдяки гедоністичним переживанням особистості, на яких акцентується увагу в процесі вокальної підготовки на гедоністичних засадах. Гедоністичне ж спрямування вокального навчання стає можливим на основі забезпечення цілісного впливу на особистість (у єдності її духовної та тілесної, інтелектуальної та чуттєвої, когнітивної та творчої складових). На основі цього відбуваються певні прогресивні структурні зміни особистості, а саме: змінюється професійна спрямованість студентів, пов’язана із певною системою потреб у навчанні, у самопізнанні, у творчості, у психофізіологічній гармонії, у спілкуванні тощо; актуалізуються мотиви досягнення високого результату у вокальному навчанні, у зв’язку з чим зростає потреба у співацькому саморозвитку і вокально-виконавській й вокально-педагогічній самореалізації та творчій активності особистості; певного рівня набуває вокально-методичний досвід – вокально-методична компетентність, тобто розвиваються і розширюються професійно орієнтовані знання, вміння і навички, опановуються алгоритми вирішення професійних завдань, завдяки чому підвищується креативність діяльності; розвиваються власні здібності та професійно-важливі якості, що визначаються специфікою діяльності вчителя музичного мистецтва, а саме: самостійність, ініціативність, дисциплінованість, активність, наполегливість у досягненні поставлених цілей, стійкість до подолання труднощів тощо.

Досліджуючи місце гедоністичних переживань у процесі вокального навчання, ми обрали аксіологізм як ідею, що є підставою для дослідження тієї позитивної сторони людського існування, яка пов’язана із задоволенням, насолодою, щастям. Про орієнтацію на ту чи іншу цінність можна говорити лише тоді, коли для особистості вона набуває значущості. Орієнтація суб’єктами навчання – як викладачами, так і студентами – на певні цінності у процесі навчання може виникнути безпосередньо за умови їхнього прийняття, тобто в результаті утворення позитивної оцінки – раціональної або емоційної. Цінність гедоністичних переживань для навчального процесу полягає в тому, що вони не тільки самоцінні, а ще й виконують “службову” (за Б. Додоновим) роль. Це цінність засобу, а не цілі, тобто важливим є не лише досягнення

задоволення як такого, а відчуття задоволення у процесі досягання, що дозволяє уникнути пасивності й споглядання та актуалізувати активність і наполегливість на шляху здійснення поставленої мети.

Самоцінність задоволення, насолоди визначається потребою студентів у їх наявності. Небажання ураховувати цей факт у процесі навчання, призводить до дезадаптації особистості, ускладнення процесу соціалізації, нервових зривів, психосоматичних захворювань тощо. До того ж у всіх випадках прояву негативних емоцій індивіда позначається недостатність його виховання. Щодо службової ролі, то означені гедоністичні переживання безпосередньо пов'язані із такими позитивно забарвленими емоційними процесами як інтерес, бажання, захоплення, цікавість, радість тощо. І якщо інтерес, бажання, захоплення, цікавість проявляються як прагнення до певної діяльності, пов'язаної з предметом навчання, то радість – це емоційна результативність навчання.

У процесі вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва вирізняються наступні види радості, продуковані гедоністичними переживаннями: гностична – радість пізнання, яка проявляється у здивуванні студента, пізнанні ним краси вокального мистецтва, істини глибоких емоційних станів; креативна – радість творчості, першовідкриття, що виражається в одухотворенні, захопленні співацькою діяльністю; суб'єктивна – радість власного зростання, усвідомлення себе як творця свого життя; альтруїстична – радість творення чужої радості, допомога іншому у пізнанні “таємниць” професійного співу. З означених позицій методика вокальної підготовки – це не лише теорія навчання, яка відповідно до змісту і методів розкриває студенту основи і закономірності співацької майстерності, але й засноване на задоволенні та радості мистецтво навчання, що дозволяє особистості повернутися до “самої себе” – зрозуміти свої можливості у творчому освоєнні світу, що називається співом, осягнути реалії досягнення поставленої мети, створити програму власного професійного благополуччя.

Отже, ціннісна значущість гедоністичних переживань полягає у тому, що вони, включаючись у пізнавальну діяльність студентів, стають її регулятором, формуючи інтереси і цікавість, утворюючи мотиви досягнення і самореалізації, забезпечуючи активність, дисциплінованість, наполегливість у подоланні труднощів, що резюмується у радості навчання.

Звернення до ідеї еутимності базується на положенні про те, що вміння отримувати задоволення необхідно і можна розвивати у людини. Розглянуті вище ідеї холізму та аксіологізму дають можливість стверджувати, що особистість, перебуваючи у “полоні” гедоністичних переживань, з одного боку, відчуває психофізіологічну цілісність, а з іншого – отримує резерв для активного, повноцінного життя та навчання. Тому є вагомими підстави вчити студентів насолоджуватися навчанням.

Еутимний (від грец. “eu”, “euthenein” – добре, процвітати) підхід у теоретичному аспекті визначається як закономірність формування у людини позитивного ставлення до життя і розвиток у неї здатності отримувати задоволення від різноманітних речей та явищ у процесі життєдіяльності. Цей підхід у своїй основі ґрунтується на широкому спектрі наукових положень

щодо розуміння психологічної сутності людини. Це і каузальний (причинний), і біхевіоральний (поведінковий), і арт-терапевтичний (терапія творчим самовираженням), а також асимптоматичний (цілеспрямоване підкріплення) аспекти розвитку особистості. Останній, у вигляді тренінгу насолоди, подано в концепції “Маленької школи задоволення” Р. Лутца, котрий і запропонував термін “еутимна поведінка”, що увійшов у практику сучасних психотерапевтичних та виховних методик у вигляді еутимного методу (В. Ромек).

Дотримання ідеї еутимності дозволяє формувати у студентів пізнавальні та поведінкові уміння отримання задоволення від процесу вокального навчання. До того ж сфера вокального навчання розкриває чималий простір для реалізації гедоністичних переживань, пропонуючи студентам відчуття їх у різних гедоністичних векторах співацького процесу: духовному, естетичному, когнітивному та тілесному. Саме векторна акцентуація гедоністичних переживань, а не, наприклад, рівнева, не дозволяє сприймати їх у ступеневому ракурсі. Всі представлені “гедоністичні вектори” співацького процесу є однаковою мірою необхідними і важливими для вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

З позиції “духовного вектора” провідним для вокальної педагогіки є розуміння співу як вияву душевних рухів, що виплескуються у творчості. Творення вокально-художніх образів, що спрямовується свідомістю та інтуїцією співака, є напруженою, але завжди хвилюючою діяльністю, оскільки спостерігається величезна емоційна насиченість, незвичайний підйом всіх його душевних сил, які, “прориваючись” у трансцендентний вимір, утворюють енергетично-емоційний виплеск, який можна назвати одухотворенням. Така максимальна напруга і особлива концентрація творчого потенціалу особистості поєднана з натхненням, радістю та насолодою творення.

“Естетичний вектор” гедоністичних переживань визначається гедоністичною функцією мистецтва. Гедоністична функція мистецтва є складовою частиною в аналізі художньої творчості, а саме – у формах і проявах чуттєвого початку в мистецтві, у його здатності викликати у студентів спектр естетичних емоцій (відчуття прекрасного, піднесеного, величного, драматичного, патетичного тощо), які надають можливість пережити естетичну насолоду. Естетична насолода у контексті вокального навчання виникає у процесі “спілкування” з вокальним мистецтвом, яке своєю гармонійністю і красою починає захоплювати студентів ще до їх безпосереднього залучення до виконавського процесу.

“Когнітивний вектор” гедоністичних переживань у процесі вокального навчання пов’язаний із вдоволенням пізнавальних потреб студента, в результаті чого утворюються “інтелектуальні почуття” (Я. Голосовкер), “інтелектуальні емоції”, або афективно-когнітивні комплекси (Є. Ільїн), “інтелектуальна радість” (Аристотель) у вигляді подиву, здивування, цікавості, інтересу, допитливості тощо. Означені афективно-когнітивні комплекси пов’язані із захопленням, тобто захоплює те, що їх викликає. Захоплення співом викликає у студентів інтелектуальні переживання/емоції щодо досягнення наукових істин –

психологічних, фізичних і фізіологічних явищ і законів “співочої природності” людини, підсилюючи та розвиваючи у майбутніх фахівців ціннісно-смыслову мотивацію до вокальних занять.

“Тілесний вектор” гедоністичних переживань безпосередньо пов’язаний зі сферою тілесних відчуттів студента-вокаліста, оскільки музичним інструментом співака є не його голосовий апарат – “система органів, що слугують для утворення звуків голосу та мови” (Л. Дмитрієв), а безпосередньо він сам, у всій своїй цілісності. Щодо суб’єктивності співацьких відчуттів, то для вокальної підготовки важливим є їхня позитивність, тобто не може вибудовуватися співацька майстерність на фізичному стражданні студентів. Процес співу має приносити задоволення студенту, і саме на тілесному рівні, що є обов’язковим і необхідним фактором вокального навчання. Гедоністична насиченість цих відчуттів пов’язана, насамперед, із біологічною сутністю людини, яка вимагає блага для життєдіяльності її організму.

Запропонована гедоністична парадигма вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у комплексі представлених концептуальних ідей актуалізує категорію гедоністичних переживань і апелює до неї з позиції цілісності (холістськості), цінності (аксіологічності), та стратегії отримання задоволення (еутимності), приймаючи її не на вульгарно-пасивному, а на позитивно-активному рівні. Запропонована гедоністична парадигма може бути екстрапольована на багаторівневий навчально-виховний процес вокальної підготовки студентів у інститутах мистецтв та музично-педагогічних факультетах педагогічних університетів.

У третьому розділі – “Організаційно-методична система вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах” – висвітлено зміст та структуру організаційно-методичної системи вокальної підготовки майбутніх фахівців, яка включає такі взаємозалежні складові, як мету, функції, педагогічні умови, методичні принципи, методи, прийоми та форми навчання студентів на гедоністичних засадах; охарактеризовано сутність і компонентну структуру задоволеності студентів навчальною діяльністю у процесі вокальної підготовки.

Метою організаційно-методичної системи є забезпечення ефективності вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах, що виражається у результативності вокального навчання та задоволеності студентів навчальною діяльністю.

Задоволеність студентів навчальною діяльністю у процесі вокальної підготовки розглядається у взаємозв’язку із: 1) проблемою суб’єктивної значущості для студентів співацької діяльності (й в цьому плані “задоволеність навчальною діяльністю” можна визначити як інтегральну суб’єктивну характеристику ставлення майбутнього вчителя до різних аспектів вокально-педагогічної активності – до змісту навчальної діяльності, до професії, до роботи в конкретних умовах тощо); 2) мотивацією (трактування задоволеності як мотиву вписується в теорію очікувань – ця теорія ґрунтується на силі дії стимулу потреби й уявленні про природу задоволення); 3) оцінкою співвідношення між характеристиками навчальної роботи, її результатами і

зусиллями, що витрачаються на її виконання (і тут задоволеність є результатом когнітивно-творчої активності студентів, що одночасно вдовольняє потреби в досягненні й самореалізації та стимулює подальший розвиток особистості в професійному пошуку й зростанні); 4) *станом*, що виражається в двох основних формах: ситуаційних переживаннях радості, задоволення та насолоди і більш стійких станів – настроїв. Звідси задоволеність студентів навчальною діяльністю у контексті вокальної підготовки розглядається як емоційний стан у вигляді переживання задоволення, радості, насолоди тощо, що виникають внаслідок оцінювання студентами повноти вдоволення власних потреб (у навчанні, у спілкуванні, творчості, самопізнанні та самореалізації, досягненні успіху, збереженні здоров'я тощо) та досягнення цілей навчальної діяльності, підтвердження очікуваних її результатів. При цьому передбачається, що до навчальної діяльності вже сформоване позитивне ставлення (інтерес, бажання, захоплення, цікавість тощо), яке, у свою чергу, і викликало певні установки та мотивації. Таке розуміння феномену задоволеності навчальною діяльністю дозволило виокремити його компонентні складові: мотиваційно-цільовий (що визначається бажанням навчатися, щоб впевнено керувати процесом співацького голосоутворення і звуковедення; бажанням досягнути специфіку вокального мистецтва і пізнати власні співацькі здібності; прагненням досягти духовно-естетичної насиченості у співацькому процесі; досягненням під час співу гармонії на вітальному рівні; досягненням високого рівня професійності; бажанням отримувати задоволення на кожному етапі співацького розвитку; досягненням взаєморозуміння і визнання), емоційно-чуттєвий (який проявляється у захопленні студентів співацькою діяльністю; цікавості, радості самопізнання у співацькій справі; радості творення і самовіддачі, відчутті одухотворення, “Потоку”; задоволенні від відчуття психофізіологічного комфорту; задоволеності результатами вокальної підготовки; радості, піднесеному настрої, насолоді від навчального процесу; задоволенні від спілкування із слухачською аудиторією) та рефлексивно-аналізуючий (який реалізується в усвідомленні студентами того, що процес отримання знань може бути приємним, тобто наповненим гедоністичними емоціями; розумінні перспективи реалізації власних здібностей у майбутньому, що пов'язано із орієнтацією на професійне благополуччя і стабільність; усвідомленні ролі духовної й естетичної насолоди у процесі співацької творчості; усвідомленні благотворного впливу співацького процесу на організм; розумінні сутності успіху в контексті виконавської і методичної майстерності; прийнятті себе як людини з високим рівнем феліцитарності; розумінні того, що радістю можна і приємно ділитися з іншими).

Вокальна підготовка на гедоністичних засадах виконує наступні *функції*: *стимулюючу*, яку орієнтовано на утворення у студентів мотивів та бажань займатися співом; *активізуючу*, що спрямовує зусилля студентів на досягнень високих результатів у співацькій справі; *організуючу*, завдяки якій формується у студентів готовність відповідати дисциплінарним вимогам навчального процесу; *розвивальну*, в контексті якої здійснюється розвиток й удосконалення інтелектуальних, фізичних, емоційних та вольових якостей студентів;

гармонізує, яку спрямовано на досягнення психофізіологічної гармонії особистості; *феліцитарну*, що дає можливість студентам відчувати себе щасливими у процесі вокального навчання.

Досягнення поставленої мети забезпечується створенням та дотриманням таких педагогічних умов, а саме:

- *систематичне застосування педагогічної фасилітації в процесі вокальної підготовки*. Виступаючи організатором навчально-пізнавальної діяльності студентів, педагог виконує функцію фасилітатора, тобто надає педагогічну допомогу і підтримку майбутнім учителям музичного мистецтва, яка виражається у підвищенні продуктивності навчальної діяльності студентів. Професійні функції викладача вокалу, з позиції педагогічної фасилітації, представлено такими рольовими моделями, як: викладач-авторитет, коли педагог стає для студентів певним еталоном співацької майстерності, що позитивно впливає на майбутніх фахівців, утворюючи у них довіру до свого викладача; викладач-тренер, в якості якого педагог з вокалу здійснює комплекс вправ, спрямованих на керування резонаторною функцією звукоутворення студентів; викладач-консультант, мета якого полягає у тому, щоб навчити студентів знаходити рішення проблем, що постають перед ними у процесі навчання; викладач-модератор, місію якого спрямовано на розкриття потенційних співацьких можливостей студента та його здібностей для досягнення вокальної майстерності; викладач-тьютор, котрий здійснює педагогічний супровід студентів, а саме, аналізуючи інтереси, наміри, потреби, бажання, особисті устремління кожного із студентів, допомагає їм визначитися із індивідуальним стилем майбутньої професійної діяльності;

- *актуалізація “чуттєзнання” в досвіді опанування студентами вокально-виконавським мистецтвом*. Чуттєзнання виступає як особливий, у порівнянні із емпіричним і розсудливим, вид знання, що опановується особистістю у внутрішньому досвіді самопізнання шляхом синтезу раціонального та чуттєвого. Тобто чуттєзнання – це знання, що спирається на єдність духовних сил та пізнавальних здібностей майбутніх фахівців, а саме: сенситивних, соматичних, афективно-когнітивних тощо. Знання, яке надається вокальною методикою, вкрай специфічне по відношенню до наукового, оскільки володіє цілим рядом характеристик, що не мають аналогів у масиві наукового знання, і спирається на істотно інші пізнавальні механізми і здібності особистості, що проявляється у досвіді вокально-виконавської діяльності. Саме в досвіді вокально-виконавської діяльності розкриваються такі його різновиди, як духовний та естетичний (досвід переживання й творчості), тілесно-орієнтаційний та когнітивно-узагальнюючий. При цьому цей досвід відрізняється органічністю й цілісністю, охоплюючи усі його форми – сприйняття, відчуття, відтворення, виконання. У результаті такого цілісного досвіду співак знаходить в собі певний пізнавально-відчуттєвий “сплав”, джерелами якого є зовнішні й внутрішні відчуття організму, розумові й чуттєві асоціації;

- *активізація здатності до конгруентності студентів-музикантів*. Конгруентність спостерігається в тих випадках, коли внутрішні відчуття,

почуття і переживання особистості адекватно відображаються в її свідомості та точно відтворюються у поведінці; коли особистість сприймається такою, якою вона є насправді. Конгруентність – це також і динамічний стан, в якому людина найбільш вільна і автентична сама із собою, оскільки спроможна розібратися у своїх почуттях, відчути внутрішню комфортність, гармонію та задоволення.

Вокальні заняття – найкращий активізатор конгруентності студентів. Методика вокальної підготовки, спрямована на студента, ураховує усі властиві йому задатки, здібності, можливості, з одного боку, та вади – з іншого. І це, передусім, ґрунтується на гармонізуючому ефекті вокального навчання щодо особистості майбутніх фахівців. Формуючи співацький звук, відшліфовуючи техніку звуковедення, розвиваючи емоційно-образну сферу особистісного виявлення виконавця у процесі вокальної репрезентації, процес вокальної підготовки охоплює увесь спектр психофізіологічних складових студента, не залишаючи йому права не звернути на себе увагу. Процес вокальної творчості дає можливість студентам відчути себе “наодинці із Всесвітом”, а співацька діяльність дозволяє їм зрозуміти свої бажання й узгодити їх зі своїми можливостями;

- стимулювання прояву афіліативної тенденції у професійній поведінці майбутніх учителів музичного мистецтва – умова, за якої ураховується той факт, що успіх формування фахівця у вищому навчальному закладі значною мірою залежить не тільки від того, як і наскільки оволодіває студент знаннями, вміннями і навичками, на які цінності у майбутній професійній діяльності він орієнтує себе в період навчання, а й від процесу емоційної взаємодії та міжособистісного спілкування. Сутність афіліації щодо вокальної підготовки полягає в наявності у студентів прагнень до спілкування із слухачами на емоційно-експресивній мові співу, потреб передачі у такий спосіб інформації й отримання відгуку з боку слухача. Спрямованість на стимулювання прояву афіліативної тенденції у професійній поведінці майбутніх учителів музичного мистецтва в системі вокальної підготовки може здійснюватися у формі виконавської діяльності як у процесі навчальних занять, педагогічної практики, так і в концертних виступах, де безпосередньо відбувається не лише репрезентативний ефект, а й здійснюється механізм спілкування.

У дисертації представлено й охарактеризовано наступні *методичні принципи* гедоністичного спрямування вокальної підготовки студентів-музикантів: *принцип гуманізації навчального процесу*, що у своїй гуманістичній основі уможливує втілення прагнення студента до задоволення, насолоди та щастя; *принцип спонування студентів до самопізнання через розуміння людської природи*, який дає можливість студентам зрозуміти сутність гедоністичного імперативу людини та знайти правильний та надійний шлях його узгодження із навчальним процесом; *принцип індивідуалізації вокального навчання*, який спрямовано на суб'єкта навчання з його індивідуальною диференційованістю, закладеною природою у скриню самості студента; *принцип забезпечення толерантності у міжособистісних стосунках*, що характеризується терпимістю й повагою з боку викладача до студентів, їхніх прагнень, думок та вчинків; *принцип досягнення позитивності емоційного*

стану, що передбачає центрованість майбутніх фахівців на позитивному досвіді, який призводить до внутрішнього комфорту і задоволеності; *принцип мобілізації потенційних сил студента*, який орієнтовано на розвиток у нього активності щодо самореалізації у вокально-педагогічній діяльності.

У результаті дослідження визначено та обґрунтовано *методи вокального навчання*, в яких віддзеркалилися вимоги узгодження механізмів технічно-виконавського опрацювання голосу студентів із емоційно-чуттєвим осягненням ними навчального процесу: *метод утворення естетичних установок шляхом встановлення вокально-еталонних орієнтирів*, який охоплює блок прийомів і засобів, спрямованих на розвиток художнього смаку студентів, формування у них естетичної ерудиції та вокального ідеалу, що реалізується у їхній захопленості академічним співом; *метод стимулювання інтересу до вокальної діяльності шляхом застосування факторів здивування*, який передбачає застосування прийомів заохочення студентів до академічного співу, що здійснюється завдяки акцентуації на власних співацьких можливостях майбутніх фахівців; *метод досягнення співацької свободи на основі акустичних адаптацій*, який спрямовано на забезпечення фізіологічної комфортності студентів під час фонації, що надає їм впевненості в собі і сприяє творчому самоздійсненню; *метод досягнення усвідомленого ставлення до співочого голосоутворення на основі встановлення пізнавально-чуттєвої гармонії*, який забезпечує пізнавально-чуттєвий баланс освоєння наукових істин співацької фонації, що є найкоротшим шляхом досягнення студентами вокальної майстерності; *метод активізації відкритості досвіду власних переживань шляхом самоіндефікації із образами вокальних творів*, який вимагає спрямування почуттів виконавця, як джерела творчої експресії, у річище вокального звучання, наповнюючи, таким чином, образну палітру вокальних творів; *метод забезпечення внутрішнього локусу самооцінки шляхом активізації самостійності*, що активізує самоусвідомлення студентів та адекватне розуміння ними внутрішніх та зовнішніх підстав власної професійної успішності; *метод спонукання студентів до отримання творчої радості шляхом вокально-виконавської репрезентації*, який залучає студентів до виконавської діяльності як найдієвішої форми виявлення творчого натхнення співака, що пов'язано із насолодою самоактуалізації.

Означені методи реалізуються в контексті різних організаційних форм навчання: індивідуальні заняття, самостійна робота, вокально-виконавська діяльність та музично-просвітницька робота студентів під час педагогічної практики.

Організаційно-методична система вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах від постановки мети до визначення концептуальних положень, педагогічних умов, методичних принципів, розробки та відбору ефективних методів та етапів навчання може бути репрезентована як цілісна педагогічна модель (див. рис. 1).

Мета: забезпечення ефективності вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах

Зміст

Вокальна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах як процес удосконалення навичок співачого голосоутворення та здатності до художньо-виконавської інтерпретації музики, ефективність якого забезпечується наявністю гедоністичного фону особистісних переживань студентів і відображається у їхній задоволеності навчальною діяльністю.

Концептуальні основи вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах

Ідея холізму

Ідея аксіологізму

Ідея еутимності

Функції вокальної підготовки на гедоністичних засадах

стимулююча

активізуюча

організуюча

розвивальна

гармонізуюча

феліцитарна

Методичне забезпечення гедоністичного спрямування вокальної підготовки

Педагогічні умови

Систематичне застосування педагогічної фасилітації в процесі вокальної підготовки

Актуалізація "чуттєвості" в досвіді опанування студентами вокально-виконавським мистецтвом

Активізація здатності до конгруентності студентів-музикантів

Стимулювання прояву афіліативної тенденції у професійній поведінці майбутніх учителів музичного мистецтва

Методичні принципи

Принцип гуманізації навчального процесу

Принцип спонукання студентів до самопізнання через розуміння людської природи

Принцип індивідуалізації вокального навчання

Принцип забезпечення толерантності у міжособистісних стосунках

Принцип досягнення позитивності емоційного стану студентів

Принцип мобілізації потенційних сил студента

Методи вокальної підготовки

Метод утворення естетичних установок шляхом встановлення вокально-еталонних орієнтирів	Метод стимулювання інтересу до вокальної діяльності шляхом застосування факторів здивування	Метод досягнення співачого свободи на основі акустичних адаптацій	Метод досягнення усвідомленого ставлення до співачого голосоутворення на основі встановлення пізнавально-чуттєвої гармонії	Метод активізації відкритості досвіду власних переживань шляхом самоідефікації із образами вокальних творів	Метод забезпечення внутрішнього локусу шляхом активізації самостійності	Метод спонукання студентів до отримання творчої радості шляхом вокально-виконавської репрезентації
--	---	---	--	---	---	--

Етапи вокальної підготовки

Орієнтаційно-мотиваційний	Технічно-пізнавальний	Творчо-реалізаційний	Педагогічно-діяльсний
---------------------------	-----------------------	----------------------	-----------------------

Критерії успішності вокальної підготовки студентів на гедоністичних засадах

Рівень академічної успішності
Ступінь пізнавальної активності
Ступінь творчої активності
Ступінь задоволеності навчальною діяльністю

Рівні

Низький
Середній
Високий

РЕЗУЛЬТАТ: успішність вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах

Рис. 1. Педагогічна модель організаційно-методичної системи вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах

У четвертому розділі дисертаційного дослідження – “Дослідно-експериментальна перевірка ефективності організаційно-методичної системи вокального навчання на гедоністичних засадах” – встановлено критерії й показники ефективності вокальної підготовки студентів педагогічних університетів та розроблено комплексну методику її діагностики; представлено хід і результати констатувального, формувального експериментів з перевірки ефективності змодельованої організаційно-методичної системи вокального навчання; розроблено етапи гедоністично спрямованої вокальної підготовки; наведено експериментальні дані щодо динаміки результативності вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Універсальною категорією, що корелює як із гедоністичним імперативом життєдіяльності людини, так і з результативністю процесу вокальної підготовки, і може виступати індикатором ефективності вокального навчання на гедоністичних засадах, виступає успішність. Як показник ефективності вокальної підготовки, успішність визначається, з одного боку, об’єктивною оцінкою результату діяльності студентів з боку викладачів, а з іншого – із суб’єктивною оцінкою навчальної діяльності самим студентом. З огляду на вищезазначене, до критеріїв успішності вокальної підготовки (в контексті її об’єктивної сторони) ми віднесли: рівень академічної успішності (оцінка в балах сформованості відповідних професійних компетенцій); ступінь пізнавальної активності (когнітивна спрямованість навчання, вияв самостійності, дисциплінованості, наполегливості в опануванні необхідної співацької техніки) та ступінь творчої активності (ініціативність у виборі репертуару, схильність до імпровізації, здатність до чуттєво-емоційної експресії, чуттєво-емоційна експресивність, інтерес до вокально-виконавської презентації). У контексті критерію суб’єктивної сторони успішності вокальної підготовки виступає ступінь задоволеності студентів навчальною діяльністю (емоційна спрямованість до вокального навчання, вияв емоційно-зацікавленого ставлення до вокальних занять, емоційний характер інтересу до вокального виконавства, емоційна оцінка власне процесу вокальної підготовки).

У проведенні констатувального експерименту, що полягав у кількісному та якісному аналізі успішності вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, використовувалася комплексна методика, що включала: педагогічне спостереження; анкетування; інтерв’ювання; усне та письмове опитування; аналіз практичної роботи студентів; тестування; метод експертних оцінок та метод самооцінки.

На підґрунті даних констатувального експерименту було визначено три рівні успішності вокальної підготовки майбутніх фахівців – низький, середній та високий, які відрізняються ступенем особистісно-фахової зорієнтованості; сформованості комплексу вокально-методичних знань, умінь та навичок; спрямованості на творчу самореалізацію у вокально-виконавській діяльності; суб’єктивного емоційно-оцінного ставлення до процесу та результатів навчання.

У студентів, віднесених до *високого рівня* успішності вокальної

підготовки виявляється: здатність до відтворення вокальної програми достатньої складності із демонстрацією вільного володіння співацьким диханням, чистоти інтонації, бездоганної дикції, єдинорегистрового звучання голосу, розуміння художньо-образних еталонів та вміння використовувати їх під час інтерпретації вокальних творів; яскраво визначена захопленість співом; зацікавленість сутністю вокального голосоутворення не тільки з позиції практики, а також і теорії; самостійність та активність в опрацюванні теоретичного матеріалу, пов'язаного із акустичними, фонетичними, фізіологічними та психологічними особливостями розвитку співака та методів формування вокально-виконавських навичок й умінь; дисциплінованість в опрацюванні навчального матеріалу; стійкість у подоланні труднощів щодо формування досконалої вокальної техніки; наполегливість у досягненні вокально-виконавської майстерності; ініціативність у добірї репертуарного матеріалу з позиції складності, змістовності та емоційної насиченості вокального твору; чітке усвідомлення орієнтирів виконавського самовдосконалення, виявлення постійного прагнення до їх досягнення; відчуття задоволення, насолоди та радості від вокальної підготовки.

Середньому рівню успішності вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва притаманні: здатність до відтворення вокальної програми достатньої складності з демонстрацією стабільних навичок співацького дихання, єдинорегистрового звучання голосу, переважно чистої інтонації та чіткої дикції; наявність текстуральної неточності та відносної стилістичної достовірності; обмеженість емоційно-образних здібностей у передачі змісту вокального твору; наявність інтересу до вокальних занять; дисциплінованість в опрацюванні навчального матеріалу; здатність швидко орієнтуватися у специфіці вокальних вимог і наполегливість у досягненні достатнього рівня для виконання поставлених завдань, яка проявляється в межах конкретного заняття без самостійного докладання зусиль щодо вдосконалення як вокальної техніки, так і відпрацювання вокальної програми; не яскраво виражена активність щодо оволодіння знаннями з теорії та методики вокального навчання; наявність орієнтирів співацького вдосконалення; стійкість до подолання вокально-технічних труднощів; епізодичне виявлення бажань до творчої вокально-сценічної діяльності; репертуарна ініціативність проявляється в залежності від певних суб'єктивних обставин, уподобань, настрою тощо; тенденції пошуку себе у співацькому мистецтві й майбутній професії; нестійкість емоційних вражень від процесу творчої діяльності (від захоплення до байдужості).

Низький рівень успішності вокальної підготовки студентів на гедоністичних засадах характеризується: можливістю виконувати вокальні програми невисокої складності з технікою, що не узгоджується із нормами академічного співу; епізодичним виявленням інтересу до вокального навчання; нездатністю до усвідомлення власних співацьких здібностей; несистематичністю відвідування вокальних занять; невмінням організувати самостійну роботу; нездатністю орієнтуватися у специфіці вокальної техніки; тривалістю вивчення навчального матеріалу; відсутністю ініціативи у процесі добору репертуару; відсутністю інтересу до сценічної вокально-виконавської

діяльності; наслідувальним стиль навчальної діяльності, тобто з позиції інтерпретаційності та емоційності простежується копіювальний ефект – за прикладом відтворення твору викладачем; відсутністю спрямованості на співацьке вдосконалення; байдужістю до вокальних занять.

Відповідно до встановлених рівнів, результати діагностичного вимірювання виявились наступними: 28,76% студентів показали низький рівень успішності вокальної підготовки, 52,81% студентів вийшли на середній рівень і лише 18,43% студентів продемонстрували високий рівень. Щодо рівня задоволеності студентів навчальною діяльністю у процесі вокальної підготовки, то результати діагностичного вимірювання було відзначено такими показниками: 20,95% студентів виявили низький рівень задоволеності, 58,93% відповідали середньому рівню і 18,85% студентів показали високий рівень задоволеності вокальним навчанням, що узгоджується із рівнями успішності вокальної підготовки. Ці незадовільні результати на етапі констатувального експерименту дали підстави засвідчити, що у процесі вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва взагалі не урахується емоційно-чуттєва сфера студентів, яку обумовлено орієнтацією на отримання ними гедоністичних переживань у змісті вокального навчання. Проте отримані результати показали залежність рівнів інтенсивності докладених студентами зусиль щодо досягнення високого результату в процесі вокальної підготовки із задоволеністю навчанням. Мета формувального експерименту, у зв'язку з цим, полягала у дослідній оцінці ефективності організаційно-методичної системи гедоністично спрямованої вокальної підготовки студентів I-V курсів.

Формувальний експеримент здійснювався відповідно до етапів, що вимагали дотримання певної послідовності. Перший етап – *орієнтаційно-мотиваційний* було спрямовано на утворення у студентів уявлень щодо оптимального вокального звучання, тобто утворення співацького еталону. Це передбачало встановлення у майбутніх фахівців естетичного критерію академічного співу; узгодженості його із власною асоціативною структурою студентів та стимулювання їхнього інтересу до розкриття й пізнання особистих можливостей у справі співацького виконавства (прослуховування кращих зразків вокального виконання майстрами співацького мистецтва; демонстрація вокальних творів викладачем вокалу; переробка і передача інформації щодо виникнення і становлення професійного співу; бесіди про роль вокального мистецтва у царині музики; донесення до студентів змістовно-процесуального компоненту вокальної підготовки; спрямування уваги студентів на гедоністичний спектр співацьких відчуттів).

Другий етап – *технічно-пізнавальний* передбачав встановлення корисних співацьких навичок у студентів, що характеризується формуванням психофізіологічної узгодженості під час утворення співацьких звуків, різноманітних за формантними, динамічними та енергетичними рівнями фонації. Останнє було пов'язане із осягненням механізму вокального звукоутворення та пізнання техніки опанування власних тілесних відчуттів, що

характеризувалося утворенням своєрідної вокально-тілесної ерудитиї (роботи з тілесною палітрою співака; формування системи наукових пізнань студентів через засвоєння понятійно-термінологічного аспекту вокальної підготовки; обмін досвідом щодо відчуттів і переживань вокалістом процесу занурення у техніку співу – обмін асоціаціями, підтримка гарного настрою).

Третій етап – *творчо-реалізаційний* був пов'язаний із розвитком і реалізацією творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва, що розкривалося у сформованості їхнього художнього смаку, здатності відкрито і відверто передавати зміст художнього образу вокальних творів, можливості визначати міру особистої художності та відтворювати власний виконавський стиль. Позиція “повернення студента на себе самого” (конгруентність) була визначальною для даного етапу вокальної підготовки (виконавське передбачення вокального твору; варіативно-емоційна інтерпретація змісту творів вокальної музики; залучення до ансамблевого музикування).

Четвертий етап – *педагогічно-діяльнісний* характеризувався розвитком у студентів здібностей “педагогічного впливу”, який було реалізовано як у процесі професійної практики майбутнього вчителя (місія якого вести учнів до саморозкриття і саморозвитку), так і у процесі виконавської діяльності вокаліста (місія якого – ділитися своєю радістю із слухачем). Доцільними на цьому етапі були наступні форми організації навчального процесу – активна педагогічна практика із застосуванням різноманітних виховних заходів засобами вокального мистецтва, під час якої студенти мали можливість залучати учнів до співу та індивідуальна концертна практика, яка допомагала віднайти шлях до слухачької аудиторії (методичний аналіз вокального матеріалу; самоаналіз власного вокального виконання; підготовка концертних виступів перед школярами; проведення лекцій-бесід з учнями підлеглих класів).

Формувальний експеримент підтвердив ефективність комплексу впроваджених дій, що дозволило організувати навчально-виховний процес вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва таким чином, щоб досягти її успішності на основі розробленої гедоністичної парадигми та організаційно-методичної системи вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах, які значно поліпшили цей процес. Так, наприкінці експерименту гедоністичний індекс задоволеності навчальною діяльністю студентів експериментальної групи піднявся з позначки 8,46 до 36,47, а у студентів контрольної групи його показники виявилися незначними: з 8,41 до експерименту та 11,55 – після експерименту. Таке положення суттєво відбилося на результатах вокального навчання, що позначилося на рівнях академічної успішності, ступенях пізнавальної активності, творчої активності, задоволеності навчальною діяльністю та, безпосередньо, на рівнях успішності вокальної підготовки. У ході аналізу експериментальних даних отримані результати представлені у табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка успішності вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на формуальному етапі експерименту

Критерії	Студенти КГ (163 ст.)						Студенти ЕГ (157 ст.)					
	Рівні у %						Рівні у %					
	низький		середній		високий		низький		середній		високий	
	до екс.	після екс.	до екс.	після екс.	до екс.	після екс.	до екс.	після екс.	до екс.	після екс.	до екс.	після екс.
Рівень академічної успішності	21,87	26,38	53,35	38,04	24,78	35,58	21,87	8,28	53,35	22,92	24,78	68,79
Ступінь пізнавальної активності	31,48	34,97	53,27	47,24	15,25	17,79	31,48	17,20	53,27	42,67	15,25	40,13
Ступінь творчої активності	32,93	28,83	51,82	47,85	15,25	23,32	32,93	17,83	51,82	29,3	15,25	52,87
Ступінь задоволеності навчальною діяльністю	20,95	25,77	58,93	39,87	18,85	34,36	20,95	-	58,93	29,3	18,85	70,7
Успішність вокальної підготовки	26,81	28,99	54,34	43,25	18,85	27,76	26,81	10,83	54,34	31,05	18,85	58,12

В експериментальних групах у результаті проведення формуального експерименту зафіксовано статистично значущі позитивні зміни, які відображають зниження кількості майбутніх фахівців низького і середнього рівнів та зростання кількості досліджених з середнього на високий рівень успішності вокальної підготовки, а саме: високий рівень – 58,12% від 18,85%; середній рівень – 31,05% від 54,34%; низький рівень – 10,83% від 26,81%. У студентів контрольних груп, тут зафіксовано незначну різницю між даними констатувального і формуального експериментів: високий рівень – 27,76% від 18,85%; середній рівень – 43,25% від 54,34%; низький рівень – 28,99% від 26,81%. За критерієм знаків ця різниця не є статистично значущою і в цілому не змінює ситуацію щодо рівнів успішності вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Достовірність ефективності отриманих даних підтвердилася результатами проведення статистичних методів опрацювання експериментальних даних за формулою “хі-квадрат критерію”:

$$X^2 = \sum_{k=1}^m \frac{(V_k - P_k)^2}{P_k}$$

де P_k – результати спостережень до експерименту;

V_k – результати спостережень після експерименту;

m – загальна кількість груп, на які поділились результати спостережень.

Підставивши експериментальні дані студентів контрольної групи у наведену формулу, ми отримали наступні результати:

$$\chi^2 = \sum_{k=1} \frac{(28,99 - 26,81)^2}{26,81} + \frac{(43,25 - 54,34)^2}{54,34} + \frac{(27,76 - 18,85)^2}{18,85} = 6,65$$

Користуючись таблицею, де для означеної кількості ступенів свободи ми маємо визначити ступінь значущості отриманих відмінностей на початку та наприкінці експериментального дослідження, було зафіксовано, що значення $\chi^2 = 6,65$ менше значення, наведеного у таблиці, яке становить 13,82 при вірогідності допущеної помилки менше 0,001%. Дане вимірювання доводить, що вокальна підготовка за традиційною методикою не забезпечує високого рівня її успішності у майбутніх учителів музичного мистецтва.

Підставивши дані студентів експериментальної групи у наведену формулу, ми отримали такі результати:

$$\chi^2 = \sum_{k=1} \frac{(10,83 - 26,81)^2}{26,81} + \frac{(31,05 - 54,34)^2}{54,34} + \frac{(58,12 - 18,85)^2}{18,85} = 101,31$$

Відповідно до показників студентів експериментальної групи, величина χ^2 критерію дорівнює 101,31, що значно перевищує подане значення у таблиці, яке становить 13,82 при вірогідності допущеної помилки менше 0,001%.

Отже, отримані результати переконливо свідчать про ефективність застосованої організаційно-методичної системи вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретико-методологічне узагальнення і запропоновано нове вирішення проблеми забезпечення ефективності вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Вперше у музично-педагогічній освіті ефективність вокальної підготовки розглянуто з позиції впровадження у навчальний процес концептуальних ідей, на яких ґрунтується гедоністична парадигма вокальної підготовки та організаційно-методичної системи, де актуалізується резервний потенціал закономірностей гедоністичного імперативу життєдіяльності людини.

Проведене дослідження та виконання усіх поставлених завдань дає підстави зробити наступні висновки.

1. Соціально-історичний та філософсько-психологічний аналіз гедонізму дозволив усвідомити всю його неоднозначність та багатоаспектність. З'ясовано, що наукова думка виокремлює такі узагальнені характеристики гедонізму: гедонізм як учення досягнення задоволення і уникнення страждань розглядається у межах виключно особистого життя людини; гедонізм як імператив життєдіяльності людини вимагає від неї вмінь отримувати задоволення; задоволення в гедонізмі ототожнюються із благом і визначаються за цінність; задоволення – це переживання, пов'язані із вдоволенням потреб людини, що узгоджуються із такими поняттями (модусами), як насолода,

радість, бажання, інтерес, хотіння, захоплення, свобода, щастя, успіх тощо; гедонізм у своїй історичній трансформації “просувається” від “епікуреїзму” з принципом пасивності до сучасного гуманістичного гедонізму із принципом активності, який передбачає не тільки досягнення задоволення, а й задоволення досягання.

2. У результаті аналізу провідних підходів до вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва з'ясовано, що попри дослідження значної кількості питань, пов'язаних із вокальною підготовкою майбутніх учителів музичного мистецтва (принципи вокальної підготовки на основі використання фонетичного та фонopedичного методів, виховання естетичного ставлення учнів до вокального мистецтва, формування вокально-мовленнєвої та вокально-звукової культури вчителів музики та їхніх професійно значущих якостей тощо), поза увагою науковців лишилась проблема наближення процесу професійного навчання до актуалізації потребово-мотиваційної сфери сучасного студента, емоційно-чуттєвої палітри його особистісної сутності та гедоністичних устремлінь.

3. Визначено, що гедоністичні переживання людини особливо яскраво проявляються у сфері співацької діяльності. Народження співу як феномену буття із “звучного символізування” емоцій і переживань, руху думки і поведінкових дій – факт універсальний і такий же природний, як й гедоністичний імператив життєдіяльності людини – і в цьому полягає їхня спорідненість. Висока “достойність” співу та його благотворний вплив на людину, що характеризується відчуттям духовного задоволення та естетичної насолоди, зумовили виникнення професійного співу, характерні властивості якого стали певним нормативом вокального мистецтва у його академічному значенні.

4. У дослідженні вокальна підготовка майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах трактується як процес удосконалення навичок співацького голосоутворення та здатності до художньо-виконавської інтерпретації музики, ефективність якого забезпечується наявністю гедоністичного фона особистісних переживань студентів і відображається у їхній задоволеності навчальною діяльністю.

5. Запропоновано гедоністичну навчальну парадигму, яка виступає теоретичною основою удосконалення вокальної підготовки вчителя музичного мистецтва в педагогічних університетах. Зміст запропонованої парадигми складають: ідея холізму, яка зумовлює забезпечення цілісності особистісно-професійного розвитку студентів у єдності їх духовної та тілесної, інтелектуальної та чуттєвої, когнітивної та творчої складових; ідея аксіологізму, згідно з якою досягається усвідомлення суб'єктами навчання (викладами і студентами) ціннісної значущості гедоністичних переживань у процесі вокальної підготовки; ідея еутимності, яка передбачала цілеспрямоване формування у студентів пізнавальних та поведінкових умінь отримання задоволення від процесу вокального навчання.

6. Розроблено організаційно-методичну систему вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах, метою якої є забезпечення ефективності вокальної підготовки на основі активізації задоволеності студентів навчальною діяльністю.

7. Задоволеність студентів навчальною діяльністю у контексті вокальної підготовки розглядається як емоційний стан у вигляді переживання задоволення, радості, насолоди тощо, що виникають внаслідок оцінювання студентами повноти вдоволення власних потреб (у навчанні, у спілкуванні, творчості, самопізнанні та самореалізації, досягненні успіху, збереженні здоров'я тощо) та досягнення цілей навчальної діяльності, підтвердження очікуваних її результатів. При цьому передбачається, що до навчальної діяльності вже сформоване позитивне ставлення (інтерес, бажання, захоплення, цікавість тощо), яке в свою чергу, і викликало певні установки та мотивації.

Зміст та структура задоволеності навчальною діяльністю визначається ступенем суб'єктивної значущості для студентів цієї діяльності; характером її мотивації; оцінкою співвідношення між характеристиками навчальної роботи, її результататами і зусиллями, що витрачаються на її виконання та особливостями психологічного стану (переживання радості, насолоди, виникнення певних настроїв). Таке розуміння феномену задоволеності навчальною діяльністю дозволило виокремити його складові: мотиваційно-цільовий, емоційно-чуттєвий та рефлексивно-аналізуючий компоненти.

8. Представлено основні функції вокальної підготовки на гедоністичних засадах, а саме: стимулююча, активізуюча, організуюча, розвивальна, гармонізуюча та феліцитарна.

9. У процесі дослідження доведено, що ефективність вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва можлива за створення та дотримання таких педагогічних умов: систематичного застосування педагогічної фасилітації в процесі вокальної підготовки; актуалізація "чуттєвості" в досвіді опанування студентами вокально-виконавським мистецтвом; активізація здатності до конгруентності студентів-музикантів; стимулювання прояву афіліативної тенденції у професійній поведінці майбутніх учителів музичного мистецтва.

10. До методичних принципів вокальної підготовки студентів-музикантів на гедоністичних засадах віднесено наступні: принцип гуманізації навчального процесу; принцип спонування студентів до самопізнання через розуміння людської природи; принцип індивідуалізації вокального навчання; принцип забезпечення толерантності у міжособистісних стосунках; принцип досягнення позитивності емоційного стану студентів; принцип мобілізації потенційних сил студента.

11. У результаті дослідження визначено та обґрунтовано ефективність застосування методів вокального навчання, в яких віддзеркалилися вимоги узгодження механізмів технічно-виконавського опрацювання голосу студентів із емоційно-чуттєвим осягненням ними навчального процесу: метод утворення естетичних установок шляхом встановлення вокально-еталонних орієнтирів;

метод стимулювання інтересу до вокальної діяльності шляхом застосування факторів здивування; метод досягнення співацької свободи на основі акустичних адаптацій; метод досягнення усвідомленого ставлення до співочого голосоутворення на основі встановлення пізнавально-чуттєвої гармонії; метод активізації відкритості досвіду власних переживань шляхом самоіндефікації із образами вокальних творів; метод забезпечення внутрішнього локусу самооцінки шляхом активізації самостійності; метод спонукування студентів до отримання творчої радості шляхом вокально-виконавської репрезентації.

12. Розроблено критерії та показники результативності вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва:

- рівень академічної успішності (зокрема оцінка в балах сформованості відповідних професійних компетенцій);

- ступінь пізнавальної активності (когнітивна спрямованість навчання, вияв самостійності, дисциплінованості, наполегливості в опануванні необхідної співацької техніки);

- ступінь творчої активності (ініціативність у виборі репертуару, схильність до імпровізації, здатність до чуттєво-емоційної експресії, інтерес до вокально-виконавської презентації);

- ступінь задоволеності навчальною діяльністю (емоційна спрямованість до вокального навчання, вияв емоційно-зацікавленого ставлення до вокальних занять, емоційний характер інтересу до вокального виконавства, емоційна оцінка власне процесу вокальної підготовки).

13. На ґрунті даних констатувального експерименту було визначено три рівні вокальної підготовленості майбутніх спеціалістів – низький, середній та високий, які відрізняються ступенем особистісно-фахової зорієнтованості; сформованості комплексу вокально-методичних знань, вмій та навичок; когнітивної зумовленості навчальних дій; спрямованості на творчу самореалізацію у вокально-виконавській діяльності; суб'єктивного емоційно-оцінного ставлення до процесу та результатів навчання.

14. Визначено етапи вокальної підготовки студентів на гедоністичних засадах. перший етап (орієнтаційно-мотиваційний) спрямовано на утворення у студентів уявлень щодо оптимального вокального звучання, тобто утворення співацького еталону. Другий етап (технічно-пізнавальний) пов'язано із осягненням студентами механізму вокального звукоутворення та пізнання техніки опанування власних тілесних відчуттів, що характеризувалося утворенням своєрідної вокально-тілесної ерудити. Третій етап (творчо-реалізаційний) спрямовано на розвиток здатності до виразної інтерпретації вокальних творів у відповідності із нормами художнього смаку та реалізацію творчого потенціалу майбутніх учителів музичного мистецтва, здатності відкрито і відверто передавати зміст художнього образу вокальних творів, спроможності визначати міру суб'єктивного ставлення до нього та відтворювати у виконанні власні уявлення про характер музики. Четвертий етап (педагогічно-діяльнісний) передбачає розвиток у студентів здатності до художнього спілкування із учнівською слухацькою аудиторією, умій

артистично-педагогічного впливу, які досягаються як у процесі педагогічної практики майбутнього вчителя, так і у процесі концертної вокально-виконавської діяльності.

15. Результати формувального експерименту підтвердили продуктивність запропонованої гедоністичної парадигми вокальної підготовки та ефективність організаційно-методичної системи вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах. Обґрунтованість теоретичних положень та дієвість практичних розробок доведено на основі аналізу результативності вокальної підготовки студентів за визначеними критеріями та показниками. В експериментальних групах у результаті проведення формувального експерименту зафіксовано статистично значущі позитивні зміни, які відображають зниження кількості майбутніх фахівців низького і середнього рівнів та зростання кількості досліджених з середнього на високий рівень вокальної підготовленості, а саме: високий рівень – 58,12% від 18,85%; середній рівень – 31,05% від 54,34%; низький рівень – 10,83% від 26,81%. У студентів контрольних груп, тут зафіксовано незначну різницю між даними констатувального і формувального експериментів: високий рівень – 27,76% від 18,85%; середній рівень – 43,25% від 54,34%; низький рівень – 28,99% від 26,81%. За критерієм знаків ця різниця не є статистично значущою і в цілому не змінює ситуацію щодо рівнів успішності вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Здійснене дослідження дозволяє сформулювати ряд практичних рекомендацій щодо впровадження його результатів на теоретичному та прикладному рівнях. На теоретичному рівні провідні концептуальні позиції можуть бути застосовані для розробки концепції музично-педагогічної освіти у вищих навчальних закладах. На прикладному рівні пропонується модель вокальної підготовки вчителів музичного мистецтва може бути використана для вдосконалення навчального процесу у вищих навчальних закладах, а також у перепідготовці педагогічних працівників в системі післядипломної освіти.

Проведене дослідження засвідчує необхідність подальшого розроблення проблеми музичного навчання на гедоністичних засадах в системі середньої та вищої освіти.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Василенко Л. М. Гедоністичні засади вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва: теорія та методика : [монографія] / Л. М. Василенко. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 336 с. (18,19 ум. др. арк.)

Статті у наукових фахових виданнях

2. Василенко Л. М. Забезпечення інтегративних зв'язків між вокальною і методичною підготовкою студентів музично-педагогічних факультетів / Л. М. Василенко // *Наука і сучасність: Збірник наукових праць НПУ ім. М. П. Драгоманова*. – К. : Логос, 2003. – Т. XL. – С. 36-42.
3. Василенко Л. М. Сутність і зміст вокальної підготовки спеціалістів музично-естетичного профілю / Л. М. Василенко // *Збірник наукових праць БДПУ (Педагогічні науки)*. – № 4. – Бердянськ: БДПУ, 2003. – С. 62-67.
4. Василенко Л. М. Шляхи становлення педагогічної майстерності майбутнього педагога-вокаліста / Л. М. Василенко // *Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук. праць НПУ ім. М. П. Драгоманова*. – К. : Логос, 2007. – № 4 (9). – С. 36-42.
5. Василенко Л. М. Людина у гедоністичному вимірі буття / Л. М. Василенко // *Постметодика*. – 2008. – № 7. – С. 92-98.
6. Василенко Л. М. Теоретико-методологічні основи вокальної підготовки вчителя мистецьких дисциплін на гедоністичних засадах / Л. М. Василенко // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць / Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції “Гуманістичні орієнтири мистецької освіти”, 22-24 квітня 2009 року до 175-річчя Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Вип. 7 (12)*. – К. : НПУ, 2009. – С. 57-62.
7. Василенко Л. М. Історична трансформація гедоністичного імперативу людини в системі соціальних порядків / Л. М. Василенко // *Соціалізація особистості: збірник наукових праць / За заг. ред. проф. А. Й. Капської. Том XXXII*. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 126-137.
8. Василенко Л. М. Змістовний спектр гедонізму: історичні витoki поняття / Л. М. Василенко // *Наукові записки: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко*. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Випуск LXXXIV (84). – (Серія педагогічні та історичні науки). – С. 42-51.
9. Василенко Л. М. Категорії та модуси задоволення у філософсько-психологічному контексті / Л. М. Василенко // *Соціалізація особистості: збірник наукових праць / За заг. ред. проф. А. Й. Капської. Том XXXIV*. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 21-29.
10. Василенко Л. М. Холізм як методологічний підхід розвитку особистості в науці / Л. М. Василенко // *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць / До 175-річчя Національного педагогічного Університету імені М. П. Драгоманова*. – Вип. 9 (14). – К. : НПУ, 2010. – С. 10-15.
11. Василенко Л. М. Співацький голос у європейській культурі: задоволення та насолода як чинник виникнення та становлення професійного співу

- / Л. М. Василенко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць / До 175-річчя Національного педагогічного Університету імені М. П. Драгоманова. – Вип. 10 (15). – К.: НПУ, 2010. – С. 20-25.
12. Василенко Л. М. Модифікація вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва у спектрі сучасної константи вокальної педагогіки / Л. М. Василенко // Наукові записки: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Випуск LXXXII (92). – (Серія педагогічні та історичні науки). – С. 49-58.
  13. Василенко Л. М. Онтологія “співочої природності” людини / Л. М. Василенко // Вісник КНУКіМ: Зб. наук. праць. – Вип. 22 / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. – К., 2010. – Серія “Педагогіка”. – С. 25-32.
  14. Василенко Л. М. Проблема свідомого і позасвідомого у теорії та практиці вокального виконавства / Л. М. Василенко // Наукові записки: [збірник наукових статей] / М-во освіти і науки України; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Випуск LXXXII (94). – (Серія педагогічні та історичні науки). – С. 49-58.
  15. Василенко Л. М. Теоретичне й методичне узагальнення сутності й змісту вокальної педагогіки / Л. М. Василенко // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ: БДПУ, 2011. – № 1. – С. 63-69.
  16. Василенко Л. М. Педагогічні принципи забезпечення ефективності вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва / Л. М. Василенко // Наукові записки. Серія “Психолого-педагогічні науки” (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) – [за заг. ред. проф. С. І. Коваленко]. – Ніжин: НДУ імені М. Гоголя, 2011. – № 6. – С. 24-28.
  17. Василенко Л. М. Гедоністичні основи естетичного у царині вокального мистецтва / Л. М. Василенко // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. статей / ред. кол.: І. П. Аносов (голов. ред.) та ін. – Мелітополь, 2011. – (Серія “Педагогіка”; вип. 7). – С. 12-20.
  18. Василенко Л. М. Особливості прояву гедонізму у когнітивній сфері студентів у процесі вокальної підготовки / Л. М. Василенко // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка [Текст]. Вип. 93 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка; гол. ред. Носко М. О. – Чернігів: ЧНПУ, 2011. – (Серія: Педагогічні науки). – С. 29-33.
  19. Василенко Л. М. Аксиологізм концепту задоволення у емоційно-чуттєвій структурі особистості сучасного студента / Л. М. Василенко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: збірник наукових праць / Ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.) – Вип. 16 (26). – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова,

2012. – Спец. вип. – Літературно-мистецька освіта: традиції, новації, перспективи. – С. 33-38.
20. Василенко Л. М. Сутність духовної насолоди у сфері співацької діяльності / Л. М. Василенко // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: збірник наукових праць / Ред. кол.: Н. В. Гузій (відп. ред.) – Вип.15 (25). – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – С. 7-11.
  21. Василенко Л. М. Компонентна структура задоволеності студентів навчальною діяльністю / Л. М. Василенко // Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету (Педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2012. – № 2. – С. 54-62.
  22. Василенко Л. М. Педагогічні умови гедоністичного спрямування вокальної підготовки / Л. М. Василенко // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. статей / ред. кол.: І.П. Аносов (голов. ред.) та ін. – Мелітополь : Вид-во “Мелітополь”, 2012. – (Серія “Педагогіка”; вип. 9). – С. 182-191.
  23. Василенко Л. М. Змістовна наповненість задоволення у спектрі вокальної тілесності / Людмила Василенко // Молодь і ринок. – № 1 (84), 2012. – С. 119-124.
  24. Василенко Л. М. Еутимність як діяльнісна стратегема отримання задоволення студентами від процесу вокальної підготовки / Л. М. Василенко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Збірник наукових праць. – Вип. 14 (19). – К. : НПУ, 2013. – С. 43-48.

Статті у міжнародних наукових виданнях

25. Василенко Л. М. Взаимодействие вокального и методического компонентов в процессе профессиональной подготовки будущего учителя музыки / Л. М. Василенко / “Національні культури та європейська ідентичність” // Годишник Т. IV.– Югозападен университет “Неофит Рилски”. – Благоевград, 2006 р. – С. 163-165.
26. Василенко Л. М. Вокальная подготовка как процесс всестороннего развития личности студента / Л. М. Василенко // Актуальные проблемы музыкальной педагогики. Сборник научных трудов. – Выпуск IV / Отв. ред.: канд. пед. наук, доц. И. А. Королева, канд. пед. наук, доц. И. Э. Рахимбаева. – Саратов : Наука, 2009. – С. 59-66.
27. Василенко Л. М. Методические ориентиры вокальной подготовки будущих учителей музыки / Л. М. Василенко // “Научная дискуссия: вопросы педагогики и психологии”: материалы XI международной заочной научно-практической конференции. Часть I. (21 марта 2013 г.) – Москва : Международный центр науки и образования, 2013. – С. 117-126.

28. Василенко Л. М. Значення холістського підходу у практиці вокальної підготовки студентів на гедоністичних основах / Л. М. Василенко // Zbiór raportów naukowych. "Nauka w świecie współczesnym". (29.05.2013 - 31.05.2013). – Łódź: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2013. – S. 23-30.
29. Василенко Л. М. Принципы и методы вокальной подготовки студентов педагогических университетов / Л. М. Василенко // Всероссийский журнал научных публикаций. – №5(20). – Москва, 2013. – С. 56-60.
30. Василенко Л. М. Гедонистическая парадигма вокальной подготовки будущих учителей музыки / Л. М. Василенко // Педагогика и современность. – №6. – Таганрог, 2013. – С. 32-38.

Статті у журналах та наукових збірках

31. Василенко Л. М. Організаційно-педагогічна система вокально-методичної підготовки майбутніх вчителів музики / Л. М. Василенко // Теоретичні та практичні питання культурології: Зб. наук. статей. – Вип. XVII. – Мелітополь : Сана, 2005. – С. 84-89.
32. Василенко Л. М. Проблема цілісності й інтегративності у системі професійної підготовки майбутніх педагогів / Л. М. Василенко // Теоретичні та практичні питання культурології: Зб. наук. статей. – Вип. XVII. – Мелітополь : Сана, – 2005. – С. 98-104.
33. Василенко Л. М. Технологія вокально-методичної підготовки студентів музичних факультетів / Л. М. Василенко // Теоретичні та практичні питання культурології: Зб. наук. статей – Вип. XXIII, Ч. II. – Мелітополь : Сана, 2007. – С. 62-66.
34. Василенко Л. М. Педагогічні умови взаємодії вокального і методичного компонентів професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва / Л. М. Василенко // Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г. М. Падалки. Колективна монографія / під наук. ред. А. В. Козир. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – С. 153-162.

Тези, матеріали конференції

35. Василенко Л. М. Влияние вокального обучения на развитие личности студента / Л. М. Василенко // Научна конференция "Европа като культурно пространство" (Ролята на изкуството и науката в культурното проектиране на Европа) 7-8 май 2007. – Югозападен университет "Неофит Рилски". – Благоевград, 2007 р. – С. 52.
36. Василенко Л. М. Гедоністичні тенденції вокальної підготовки / Л. М. Василенко / Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції "Антропологічні виміри науки й освіти: досягнення та перспективи", 20-21 вересня 2012 року / Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. – Мелітополь. – 2012. – С. 28-30.

37. Василенко Л. М. Проблема гедоністичного спрямування вокальної підготовки / Л. М. Василенко // *Художня культура і освіта: традиції, сучасність, перспективи: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Мелітополь, 24-25 жовтня 2013 р.)*. – Мелітополь: Видавництво Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького, 2013. – С. 30-32.

Методичні рекомендації

38. Василенко Л. М. *Методика визначення типу співацького голосу // Методичні рекомендації з курсу “Методика навчання сольному співу у вищому навчальному закладі” / Л. М. Василенко*. – Мелітополь: МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2012. – 23 с.
39. Василенко Л. М. *Організація вокально-методичної підготовки майбутніх спеціалістів музикантів // Методичні рекомендації з вивчення теоретичних та практичних питань / Л. М. Василенко*. – Мелітополь: МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2012. – 26 с.
40. Василенко Л. М. *Формування ансамблевих якостей у студентів в процесі співтворчості з концертмейстером у вокальному класі // Методичні рекомендації з вивчення теоретичних та практичних питань професійної підготовки / Л. М. Василенко*. – Мелітополь: МДПУ імені Богдана Хмельницького, 2012. – 22 с.

АНОТАЦІЇ

Василенко Л. М. Теорія і методика вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – “Теорія та методика музичного навчання”. – Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. – Київ, 2014.

У дисертації здійснено теоретико-методологічне узагальнення проблеми вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на засадах гедоністичного імперативу життєдіяльності людини, на основі чого запропоновано гедоністичну навчальну парадигму, яка виступає теоретичною основою удосконалення вокальної підготовки вчителя музичного мистецтва в педагогічних університетах. Зміст запропонованої парадигми складають: ідея холізму, яка зумовлює забезпечення цілісності особистісно-професійного розвитку студентів у єдності їх духовної та тілесної, інтелектуальної та чуттєвої, когнітивної та творчої складових; ідея аксіологізму, згідно з якою досягається усвідомлення суб'єктами навчання (викладами і студентами) ціннісної значущості гедоністичних переживань у процесі вокальної підготовки; ідея сутимності, яка передбачала цілеспрямоване формування у студентів пізнавальних та поведінкових умінь отримання задоволення від процесу вокального навчання.

Для успішного впровадження основних положень гедоністичної парадигми у дисертації розроблена цілісна організаційно-методична система вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва на гедоністичних засадах, мета якої полягає у забезпеченні ефективності вокальної підготовки, що виражається у результативності вокального навчання та задоволеності студентів навчальною діяльністю.

Ключові слова: гедонізм, гедоністичний імператив, задоволення, гедоністична парадигма, холізм, аксіологізм, еутимність, задоволеність навчальною діяльністю, успішність вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Василенко Л. М. Теория и методика вокальной подготовки будущих учителей музыкального искусства на гедонистических основах. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени доктора педагогических наук по специальностям 13.00.02 – “Теория и методика музыкального обучения”; / Национальный университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2014.

В диссертации представлено теоретико-методологическое обобщение проблемы вокальной подготовки будущих учителей музыкального искусства на гедонистических основах. В работе акцентируется внимание на том, что гедонистические переживания особенно ярко проявляются в сфере певческой деятельности, которая связана с творческим процессом. Творческое самовыражение музыканта становится реальным при условии, если он получает удовольствие, наслаждение, вдохновение, радость в процессе творчества. Только в этом случае его деятельность привлекает к себе внимание слушателей и определяет степень их соучастия и сопереживания, что отражается в содержании вокальной подготовки будущих учителей музыкального искусства.

Экстраполяция результатов анализа гедонистического императива жизнедеятельности человека на процесс певческого развития студентов-музыкантов, позволила обосновать гедонистическую парадигму их вокальной подготовки, которую представлено как систему положений, практическое внедрение которых направляет учебный процесс на развитие у будущих специалистов способностей получать удовольствие, радость, наслаждение от вокально-исполнительской и музыкально-педагогической деятельности. Гедонистическая парадигма вокальной подготовки будущих учителей музыкального искусства объединила комплекс идей: идея холизма, обуславливающая целостность личностно-профессионального развития студентов во взаимосвязи их духовной и телесной, интеллектуальной и чувственной, когнитивной и творческой составляющих; идея аксиологизма, ориентированная на осознание субъектами обучения (преподавателями и студентами) ценностной значимости гедонистических переживаний в процессе вокальной подготовки; идея эутимности, предполагающая целенаправленное

формирование у студентов познавательных и поведенческих умений получения удовольствия от процесса вокального обучения.

С целью успешного введения основных концептуальных положений в учебный процесс в диссертации разработана целостная организационно-методическая система вокальной подготовки будущих учителей музыкального искусства на гедонистических основах, направленная на её эффективность, которая выражается в результативности вокального обучения и удовлетворённости студентов учебной деятельностью.

Ключевые слова: гедонизм, гедонистический императив, удовольствие, гедонистическая парадигма, холизм, аксиологизм, эутизмность, удовлетворенность учебной деятельностью, успешность вокальной подготовки будущих учителей музыкального искусства.

Vasilenko L.M. Theory and Methods of Future Music teachers' training on the geodonisties basis. – Manuscript.

Dissertation for a Doctorate Degree in Pedagogical Sciences. Specialities: 13.00.02 – “Theory and Methods of Musical Education”; / National Pedagogical University after M. P. Dragomanov. – Kyiv, 2014.

Theoretico-methodological generalization of person's geodonis imperative is given in the theses. On its basis a geodonis paradigm of vocal singing training is suggested including system of ideas: the holism idea providing an integrated personal-professional students' development in unity with spiritual and corporal, intellectual and sensitive, cognitive and creative, guantative and qualitative constituents; axiologism idea guiding education subjects' consciousness at value significance of geodonistic feelings during vocal singing training; euthenein idea suggesting formation of students' cognitive and behavior skills of getting pleasure from the vocal singing training process.

According to the experiment results of the final stage, the generalization of the author's concept-points and efficiency of the worked-out organization-methodological system of future music teachers' training on the geodonisties basis.

Key words: geodonizm, geodonistic imperative, pleasure, geodonistic paradigm, holism, axiologizm, eutheien, satisfaction of training process, the success of vocal preparation of future teachers' of musical art.

скач

НБ НПУ

100191279

